

Bosna i Hercegovina
Ministarstvo odbrane/obrane

Босна и Херцеговина
Министарство одбране

STRATEGIJA PROTIVMINSKOG DJELOVANJA
ORUŽANIH SNAGA
BOSNE I HERCEGOVINE
(2018-2025)

Juni, 2020. godine

Sadržaj

Lista skraćenica	3
I UVOD.....	5
Sažetak.....	5
Metodologija.....	7
II KONTEKST ZEMLJE	8
Rasprostranjenost i uticaj kontaminacije	9
Rani protivminski odgovor i program protivminskog djelovanja BiH	11
Zakon o deminiranju u BiH iz 2002. godine	12
Strategije protivminskog djelovanja BiH	12
Kontinuirano unapređenje	12
Obaveze koje proizilaze iz međunarodnih konvencija	13
Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništavanju	13
Konvencija o kasetnoj municiji.....	14
Konvencija o zabrani ili ograničenoj upotrebi određenog konvencionalnog oružja	14
Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom.....	14
Program protivminskog djelovanja BiH: prednosti, nedostaci, mogućnosti i prijetnje	14
Protivminsko djelovanje i održiv razvoj.....	15
Rod i različitost.....	16
III STRATEŠKI CILJEVI MO BIH I OS BIH U PROVOĐENJU AKTIVNOSTI PMD ...	17
Planiranje i provođenje operacija deminiranja.....	17
Upozoravanje na mine.....	22
Obuka u provođenju aktivnosti protivminskog djelovanja.....	24
Operativni plan - lista zadataka i mjera.....	26
Finansiranje protivminskog djelovanja.....	27
IV ZAVRŠNI DIO.....	28
Aktivnosti na područjima sa preostalom kontaminacijom.....	29
Praćenje, revizija i evaluacija Strategije BiH.....	28
Provođenje startegije.....	29
Praćenje, revizija i načini njihovog rješavanja.....	29
Mogući problemi i načini njihovog rješavanja (produktivnost i finansiranje)	30
Dodatak I: Organizacija protivminskog djelovanja u MO BiH i OS BiH.....	31
Dodatak II: Očekivani doprinos minskih akcija ostvarenju ciljeva održivog razvoja	31

Lista skraćenica

APMBC	Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništenju
PP	Protivpješadijski
PT	Protivtenkovski
BHMAC	Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini
BiH	Bosna i Hercegovina
CCM	Konvencija o kasetnoj municiji
CCW	Konvencija o određenom konvencionalnom oružju
POPO	Potvrđena opasna površina
CPDBH	Vijeće za osobe sa invaliditetom Bosne i Hercegovine
CRPD	Konvencija o osobama sa invaliditetom
EOD	Uništavanje minsko-eksplozivnih sredstava
ESZR	Eksplozivna sredstva zaostala iz rata
EU	Evropska unija
EUFOR	Snage Evropske unije
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GFAP	Opći okvirni sporazum za mir
GICHD	Međunarodni centar za humanitarno deminiranje iz Ženeve
GPMD	Program rodne ravnopravnosti u protivminskom djelovanju
HI	Handicap International
IFOR	Snage za provođenje mira u BiH
IMAS	Međunarodni standardi za protivminske akcije
IM	Upravljanje informacijama
IEBL	Međuentitetska linija razgraničenja
LIS	Istraživanje uticaja mina
MCP	Ministarstvo civilnih poslova BiH
MO BiH	Ministarstvo odbrane BiH
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
UM	Upozoravanja na mine
NVO	Nevladina organizacija
NMAS	Standardi za protivminske akcije BiH
NPA	Norveška narodna pomoć

NTI	Netehničko izviđanje
NUS	Neeksplozivno ubojno sredstvo
OS BiH	Oružane snage BiH
PIC	Vijeće za provođenje mira
PMD	Protivminski djelovanje
PWD	Osobe sa invaliditetom
RS	Republika Srpska
SADD	Podaci razvrstani po spolu i dobi
SOPO	Sumnjiva opasna površina
SOP	Standardne operativne procedure
TI	Tehničko izviđanje
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNMAC	Centar za uklanjanje mina Ujedinjenih nacija
VA	Pomoć žrtvama

I

UVOD

Strategija protivminskog djelovanja OS BiH (u daljem tekstu: Strategija) predstavlja viziju, misiju, strateške i operativne ciljeve programa protivminskog djelovanja OS BiH za period 2019 - 2025 godina. Strategija sadrži sljedeće ključne dijelove: sažet prikaz uzroka i obima problema mina/ESZR, sažet prikaz ključnih humanitarnih, socio-ekonomskih i ekoloških uticaja mina/ESZR; opis kapaciteta i kratak prikaz ključnih postignuća. Također su kratko obrađene i određene prednosti i nedostaci programa, kao i mogućnosti, prijetnje i rizici. Kao osnova za izradu ovog dokumenta uzeta je Strategija protivminskog djelovanja u BiH, imajući u vidu da su u realizaciju državne strategije ukalkulisani kako personalni tako i materijalni resursi OS BiH. Pored navedenog, u samom procesu izrade državne strategije, koji se ogledao u održavanju radionica, učestvovali su i pripadnici MO BiH i OS BiH kao jedni od ključnih faktora za rješavanje minskog problema u BiH.

Obrađeni su i aspekti roda i različitosti u protivminskim akcijama i povezanost između protivminskog djelovanja i razvoja kao područja od strateškog značaja za program protivminskog djelovanja. Vizija i misija Strategije definirane su prije definicije četiri strateška cilja i pratećih operativnih ciljeva, polazišta, ciljanih stanja i pokazatelja. Strategija se ukratko osvrće i na upravljanje preostalim kontaminacijom i završava ključnim obavezama u pogledu praćenja, evaluacije i revidiranja.

Ministarstvo odbrane BiH zahvalno je svim donatorima koji su godinama podržavali program protivminskog djelovanja koje su provodile OS BiH, među njima Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), Njemačkoj, Norveškoj, Švicarskoj, Nizozemskoj, Kanadi, Evropskoj uniji (EU) i Razvojnem programu Ujedinjenih nacija (UNDP).

Sažetak

Strategija predstavlja viziju, misiju, strateške i operativne ciljeve u podršci realizacije programa protivminskog djelovanja Bosne i Hercegovine za period 2019. - 2025. Krajnje stanje kao rezultat Strategije su izvršene obaveze BiH u pogledu izviđanja i čišćenja prema Konvenciji o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i transporta protivpješadijskih mina i o njihovom uništenju.

Vizija

Bosna i Hercegovina bez mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata, u kojoj će maloljetne i punoljetne ženske i muške osobe obavljati aktivnosti neophodne za život bez opasnosti po vlastitu sigurnost i u kojoj će žrtve mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata biti integrirane u društvo i u potpunosti uživati svoja prava.

Misija

Razvijati i osigurati funkcionalnu organizaciju za sigurno, kontinuirano i efikasno provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja OS BiH sa ciljem njenog doprinosa u uspostavljanju sigurnog okruženja za normalan i prosperitetan život svih građana u BiH.

Strateški ciljevi

Strategija predviđa četiri strateška cilja, a za svaki strateški cilj je postavljeno nekoliko operativnih ciljeva, polazišta, pokazatelja i ciljanih stanja kao indikatora ostvarenja operativnih ciljeva:

1. Veličina i uticaj problema kontaminiranosti minama/ESZR je preciziran i potvrđen; OS BiH operacije deminiranja provode u skladu sa standardima za PMA BiH, pri čemu se osigurava vraćanje sigurnih površina ugroženim zajednicama na korištenje.
2. Sigurno okruženje se promovira kroz aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina; OS BiH ovu aktivnost provode u skladu sa Standardom za upozoravanje na mine u BiH, utiče na smanjenje broja nesreća izazvanih minama/ESZR, te podržavaju sigurne i održive životne aktivnosti.
3. Obuka personala za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja je od ključnog značaja za sigurnost deminerskog osoblja; Centar za PMD i uništavanje NUS-a OS BiH pozicionirati da bude ključni faktor za obuku svih akreditovanih deminerskih organizacija u BiH.
4. Osiguranje stabilnog i kontinuiranog finansiranja OS BiH za provođenje operacija humanitarnog deminiranja u sklopu izvođenja PMD BiH.

Članom 4. Zakona o odbrani BiH, jasno su definisani zadaci OS BiH, gdje se jedan od pet zadataka odnosi na protivminsko djelovanje u BiH. Kako bi se neometano provodile aktivnosti PMD u OS BiH, MO BiH je svojom odlukom definisalo organizacionu strukturu, obaveze i odgovornosti MO BiH i OS BiH u procesu provođenja predmetne aktivnosti.

Da bi osigurala blagovremeno ispunjave svoje obaveze u pogledu čišćenja mina/ ESZR, BiH je blagovremeno poduzela mjere i aktivnosti na produženju roka određenog za uništavanje protivpješadijskih mina, prema članu 5. Otavske konvencije i dužna je osigurati poštivanje i primjenu novousvojenih standarda za protivminske akcije i standardnih operativnih procedura BiH. Oružane snage BiH kao najveća akreditovana deminerska organizacija u BiH, će podržati ove aktivnosti da BiH osigura potpuno provođenje procesa vraćanja površina na upotrebu, što će rezultirati djelotvornijim operacijama izviđanja i čišćenja. Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine je učinjen odgovornim da će voditi računa da se kroz kvalitetno upravljanje informacijama prikupljaju, pohranjuju, analiziraju i razmjenjuju sve relevantne informacije te da se iste koriste u svrhu efikasnog i djelotvornog planiranja, određivanja prioriteta, izdavanje zadataka i provođenje protivminskih akcija.

U svemu tome, princip kontinuiteta je od ključnog značaja; on je posebno bitan za operativni cilj koji se odnosi na upozoravanje na opasnost od mina. Imajući u vidu da su OS BiH angažovane na prostoru cijele BiH gdje postoje minski sumnjive površine, te da su aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina u dosadašnjem periodu vršene zajedno sa pripadnicima EUFOR-a, poduzeti sve aktivnosti da ova aktivnost protivminskog djelovanja bude planirana i realizovana na svim područjima gdje su angažovani deminerski kapaciteti OS BiH.

Obuka personala za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja je od ključnog značaja za sigurnost deminerskog osoblja. Obuka iz oblasti protivminskog djelovanja se provodi u Centru za PMD i uništavanje NUS-a OS BiH, a u kontinuitetu od 1998.godine kada su uz pomoć Vlade Sjedinjenih Američkih Država formirane tri Škole za deminiranje (Travnik, Banja Luka i Mostar). Obuka iz oblasti PMD se provodi za pripadnike OS BiH, deminerskih organizacija akreditovanih u BiH, kao i pripadnika Oružanih snaga zemalja iz regiona. U narednom periodu je neophodno poduzeti aktivnosti da se putem sporazuma sa Ministarstvom civilnih poslova BiH / Centrom za uklanjanje mina u BiH omogući svim deminerskim organizacijama akreditovanim u BiH učešće na obuci koja se provodi kapacitetima OS BiH, imajući u vidu na raspoloživost kako instruktorskih tako materijalnih kapaciteta za obuku iz predmetne oblasti.

Ministarstvo odbrane BiH i OS BiH će promovirati svoj program protivminskog djelovanja u zemlji i na međunarodnom nivou, nastojeći da unaprijedi transparentnost i vidljivost programa i promovirati će veću odgovornost, predanost i podršku (uključujući i finansijsku podršku). Plan finansiranja protivminskog djelovanja OS BiH je sastavni dio Strategije, sa jasno preciziranim iznosima planiranim na godišnjem nivou, a sredstava osigurati kroz redovno budžetiranje te mogućnosti nabavke dijela

ključne deminerske opreme od strane međunarodnih organizacija koje vrše podršku aktivnostima protivminskog djelovanja u BiH. Izraditi akcijske planove za realizaciju strateških ciljeva postavljenih u ovoj Strategiji, sa procjenom potrebnih finansijskih sredstava, čime će se olakšati provođenje same Strategije. Realizacija Strategije će se kontinuirano pratiti i revidirati da bi se osigurala njena kontinuirana relevantnost, da bi omogućilo identificiranje prednosti i nedostataka programa i da bi se omogućilo rješavanje problema, unaprijeđenje učinaka, nadograde ostvarenih uspjeha i prilagode Strategije promjenjivim okolnostima.

Metodologija

U skladu sa međunarodnom dobrom praksom, ova strategija je urađena na osnovama definisanim državnim strategijom kroz participatoran proces koji je obuhvatio cijeli niz domaćih i međunarodnih aktera. Međunarodni centar za humanitarno deminiranje iz Ženeve (GICHD) je u direktnoj saradnji sa BHMACH-om pomogao i podržao cjelokupan proces.

BHMACH i GICHD su organizirali i održali prvu radionicu za izradu strategije BiH u Sarajevu u novembru 2016. godine, na kojoj su sudjelovali svi relevantni akteri, a među njima i predstavnici MO BiH i OS BiH. Osnovni ciljevi ove radionice su bili:

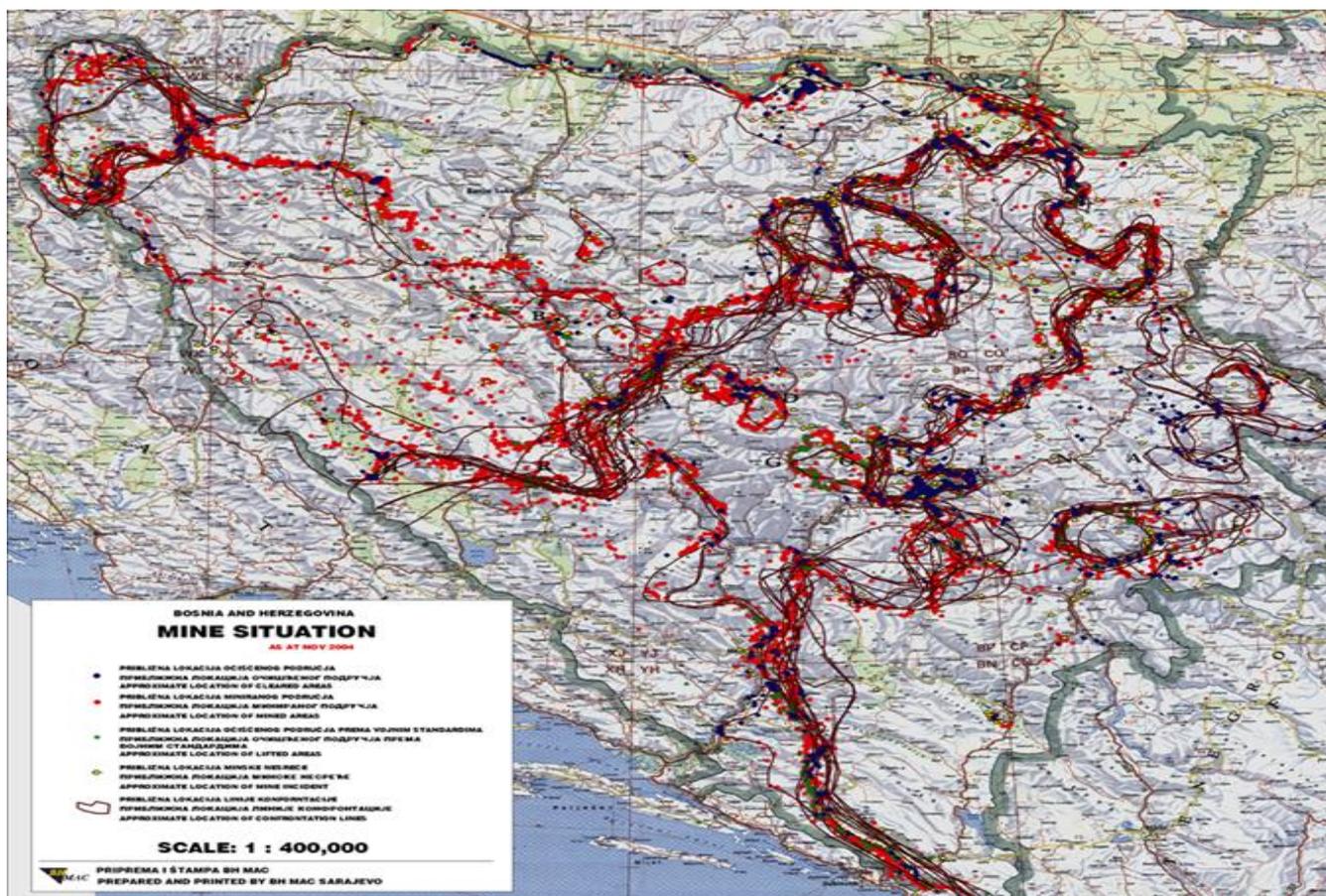
1. Precizirati obim, prirodu i uticaj problema mina,
2. Identificirati ključne prednosti, nedostatke, mogućnosti i prijetnje vezane za program protivminskog djelovanja,
3. Precizirati glavne nosioce aktivnosti, njihove uloge, uticaj, kapacitete i ograničenja,
4. Precizirati i usaglasati viziju, misiju, strateške i operativne ciljeve programa protivminskog djelovanja,
5. Definirati željene rezultate programa protivminskog djelovanja,
6. Objasniti način na koji će se postići rezultati.

Uvidjevši potrebu za nastavkom konsultacija, BHMACH i GICHD su u februaru 2017. godine organizirali radne sesije po grupama za sve strateške ciljeve. Relevantni akteri su na sesijama razmatrali predstavljeni nacrt strateških i operativnih ciljeva, polazišta, pokazatelja i ciljanih stanja. Nakon toga je izrađen strateški dokument i dostavljen svim akterima na komentar prije dostavljanja dokumenta Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na usvajanje. Program radionice strateškog planiranja i lista učesnika su sastavni dio Strategije protivminskog djelovanja u BiH.

II

KONTEKST ZEMLJE¹

BiH je smještena u regiji Zapadnog Balkana i ima oko 3,8 miliona stanovnika. Graniči sa Hrvatskom na sjeveru, zapadu i jugu, sa Srbijom na istoku, Crnom Gorom na jugu i izlazi na Jadransko more u dužini od oko 20 km. Što se tiče zdravstva, obrazovanja i prihoda, BiH je rangirana na 81. mjestu od 188 zemalja prema indeksu humanog razvoja Ujedinjenih nacija (UN) za 2016. godinu.² Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika u BiH u 2016. godini je iznosio 10.091 američkih dolara.³

BiH je izuzetno kontaminirana protivpješadijskim kopnenim minama, kao i kasetnom municijom,⁴ preostalim prije svega iz sukoba od 1992. do 1995. godine povezanim sa raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Većina minskih polja je locirana duž međuentitetske linije razgraničenja/zona razdvajanja⁵, dva političkom odlukom formirana entiteta BiH: Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS). Opštim okvirnim sporazumom za mir, poznatim kao „Dejtonski mirovni sporazum“, okončan je rat u decembru 1995. godine. Aneks 4 Općeg okvirnog sporazuma za mir predstavlja novi Ustav BiH kojim je potvrđen kontinuitet države na čijem čelu se nalazi Predsjedništvo koje se sastoji od tri člana (Bošnjak, Hrvat i Srbin), dok je Vijeće ministara nadležno za „za provođenje aktivnosti u skladu sa definisanim ustavnim odgovornostima“⁴. Priznate su i dvije „entitetske vlade“. Svaki entitet ima svoj ustav, ali su oni asimetrični: prema Ustavu RS-a, vlast u RS-u je centralizirana sa vladom na entitetskom nivou, dok su opštine odgovorne za pružanje usluga

¹ Preuzeto iz Strategije PMD BiH (uz terminološke i štamparske popravke)

² UNDP, Izvještaj o humanom razvoju za 2016: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/BIH>

³ *Ibid*

⁴ Međunarodni standard za protivminske akcije (IMAS) 04.10 Glosar pojmova u protivminskom djelovanju, definicije i skraćenice: ESZR je neeksplozivno ubojito sredstvo (NUS) i napuštena eksplozivna sredstva (NES). (Protokol V uz Konvenciju o određenom konvencionalnim oružju). NSZR obuhvataju i kasetnu municiju.

⁵ Zona razdvajanja je duga 1.100 km i široka do 4 km.

na lokalnom nivou. Za razliku od RS-a, Ustavom FBiH su date znatne nadležnosti kantonima i opštinama. Osim toga, Brčko Distrikt je uspostavljen kroz arbitražni postupak kojeg je pokrenuo Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu.

Vlast BiH je podijeljena na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Parlamentarna skupština BiH je zakonodavno tijelo koje se sastoji od Doma naroda i Zastupničkog doma. Predsjedništvo BiH se sastoji od tri člana koji predstavljaju tri naroda u BiH (Bošnjak, Hrvat, Srbin) i koji se na mjestu predsjedavajućeg Predsjedništva BiH rotiraju svakih osam mjeseci. Predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH imenuje Predsjedništvo, a odobrava Zastupnički dom Parlamentarne skupštine.⁶

Rasprostranjenost i uticaj kontaminacije

Na osnovu informacija zaraćenih strana, prema prvim procjenama BiH, površina kontaminirana minama/ ESZR se prostirala na 4.200 km² (8,2 posto ukupne teritorije BiH), a broj minskih polja je iznosio 19.057.⁷ Handicap International (HI) je proveo istraživanje uticaja mina u BiH u periodu 2002.-2003. i identificirao 1.480 zajednica pod uticajem kopnenih mina. Opštom procjenom minske situacije u BiH 2015. godine je identificirano 1.369 ugroženih zajednica pod uticajem mina/ESZR sa ukupno 517.000 ugroženih stanovnika ili oko 14 posto od ukupnog broja stanovnika BiH. Od ukupnog broja ugroženih zajednica, 111, ili 18 posto, je kategorizirano kao zajednice pod visokim uticajem. Opštom procjenom iz 2015. godine je identificirano 60 zajednica kontaminiranih kasetnom municijom, od čega 50 posto zajednica ima kombinovanu kontaminiranost minama/ ESZR i kasetnom municijom.

Kriterij za određivanje nivoa uticaja mina/ESZR na zajednicu je izračunat na osnovu omjera procijenjenog broja stanovnika, prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, veličine sumnjive opasne površine, kao i veličine površine ugrožene zajednice.

Većina zajednica čija je površina kontaminirana minama/ESZR nalazi se u ruralnim područjima. BHMACH procjenjuje da stanovništvo u urbanim sredinama ima relativno siguran ekonomski i socijalni život u poređenju sa ruralnim stanovništvom koje ekonomski zavisi od pristupa zemljištu koje može biti kontaminirano minama/ESZR. Analiza nesreća izazvanih minama u BiH pokazuje da su osobe koje su više ekonomski ugrožene više izložene kontaminaciji minama/ESZR, s obzirom da često svjesno ulaze u kontaminirana područja radi egzistencijalnih potreba.

Preostale sumnjive površine na mine/ESZR, prema podacima od aprila 2016. godine, procijenjene su na 1.091 km², od čega je oko 60 posto površine šumsko zemljište.

Analiza podataka o žrtvama mina/ESZR u BiH pokazuje da su obrasci nastanka nesreća uveliko sezonske prirode, sa najvećim brojem nesreća u jesen i proljeće kada su u toku poljoprivredni radovi i prikupljanje ogrjevnog drveta. Drugi najveći uzrok nesreća je sakupljanje sekundarnih sirovina od ekonomske vrijednosti.

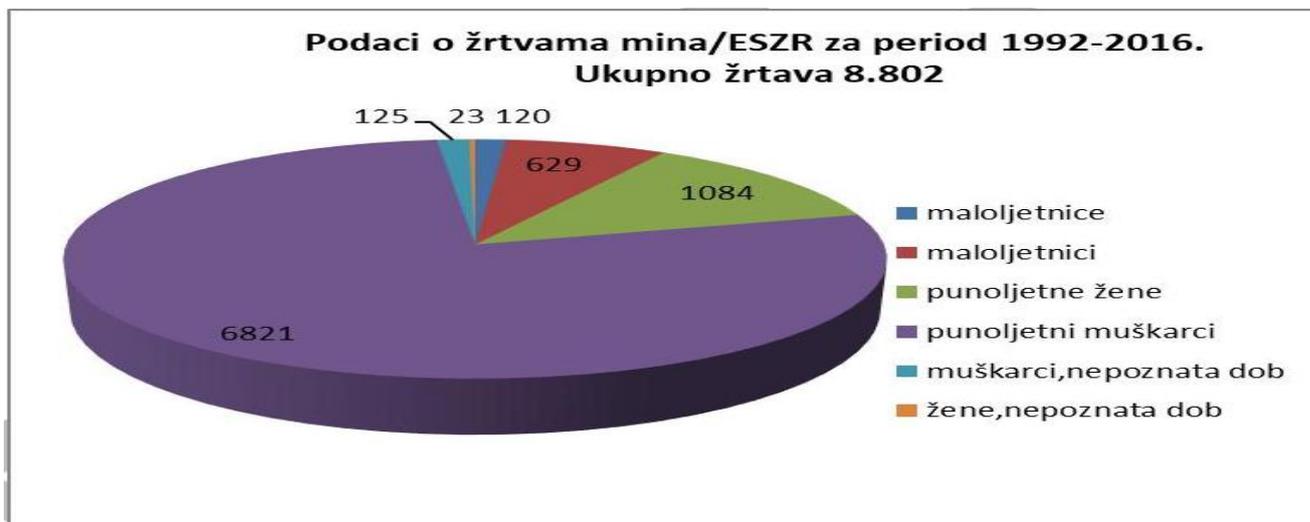
Analiza podataka o žrtvama mina/ESZR pokazuje visoko rodno određen obrazac u kojem punoljetni muškarci konsistentno predstavljaju najugroženiju skupinu kao direktne žrtve. U periodu 1992.-2016. u BiH je evidentirano ukupno 8.802 žrtve mina/ESZR, pri čemu na punoljetne muškarce otpada 78 posto svih poznatih žrtava. Najveći broj smrtnih slučajeva je prouzrokovan eksplozijom protivpješadijske rasprskavajuće odskočne mine jugoslovenske proizvodnje, PROM-1.⁸

⁶ <http://ipacivilprotection.eu/bosnia.html#12>

⁷ Zahtjev BiH za produženje roka prema članu 5. Otavske konvencije, juni 2008.

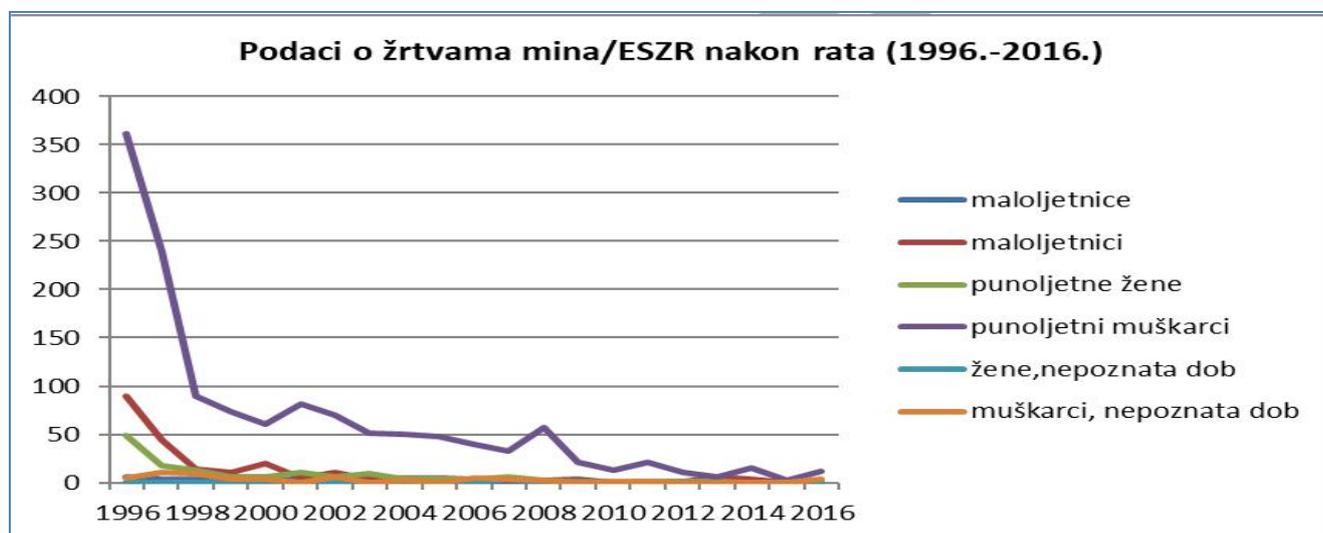
⁸ Rasprskavajuća odskočna mina, PROM-1, ima smrtonosni radius djelovanja u krugu od 22 m. Generalno ima upaljač UPROM-1 i UPMR-3. Kada se pokrene mehanizam za okidanje, jednu ili dvije sekunde kasnije se zapali pirotehnička smjesa koja aktivira eksplozivni naboj mine. Namjera ovog vremenskog usporenja je da meta izade iz uzlazne putanje ispaljenja, omogućavajući maksimalnu brzinu rasprskavanja. Konopac pričvršćen za zemlju određuje visinu na kojoj dolazi do eksplozije. PROM-1 može imati uočljivu poteznu žicu ili pruženi sklop upaljača.

Obiman metalni sadržaj mine olakšava detekciju ručnim detektorom mina. <https://www.militaryperiscope.com/mdb-smpl/weapons/landmine/antipers/w0004529.shtml>

U toku rata (1992.–1995.) u BiH je registrirano ukupno 7.000 žrtava mina/ESZR, od čega 945 punoljetnih ženskih osoba, 98 maloljetnih ženskih osoba, 402 maloljetna muškarca, 5.468 punoljetnih muškaraca, 17 ženskih i 70 muških osoba nepoznate dobi.

U toku poslijeratnog perioda (1996.-2016.) u BiH su registrirane ukupno 1.802 žrtve mina/ESZR, od čega 139 punoljetnih ženskih osoba, 22 maloljetne ženske osobe, 227 maloljetnih muškaraca, 1.353 punoljetna muškarca, 6 ženskih i 55 muških osoba nepoznate dobi. Punoljetni muškarci i dalje predstavljaju najbrojniju skupinu s obzirom da čine 75 posto svih registriranih žrtava. Grafikon u daljem tekstu prikazuje naglo smanjenje broja žrtava u godinama nakon završetka rata, sa 508 žrtava na vrhu krivulje u 1996. godini (podaci razvrstani po spolu i dobi nisu na raspolaganju) na ukupno 8 žrtava 2016. godine (sedam punoljetnih i jedan maloljetni muškarac). Godine 2008. je došlo do neobjašnjelog povećanja žrtava mina, te ponovo 2016. godine, kada je bilo 16 žrtava muškog spola, u poređenju sa dvije žrtve muškog spola u 2015. godini.⁹ Analiza podataka o žrtvama mina koju je proveo BHMACH pokazuje da se velika većina nesreća dešava kada muške osobe zalaze u poznata opasna područja radi egzistencijalnih potreba. Iako je važno uočiti da odrasli muškarci čine veliku većinu žrtava mina/ESZR, vrlo je bitno znati da kada god se dogodi nesreća u kojoj smrtno strada ili zadobije teške povrede hranitelj porodice, drugi članovi porodice (koji se ponekad nazivaju „indirektnim žrtvama“) su generalno u velikoj mjeri ugroženi s obzirom da se odgovornost za zaradu i staranje o porodici često uveliko mijenja. Također je bitno shvatiti i psihološke i psiho-socijalne posljedice po preživjele žrtve mina i ugrožene članove porodica i voditi računa da su njihove potrebe u tom smislu obuhvaćene uslugama pomoći žrtvama mina.

⁹ Podaci o žrtvama mina/ESZR za period 1996.-2016, BHMACH, april 2017.

Rani protivminski odgovor i program protivminskog djelovanja BiH

Protivminske akcije su u BiH počele ubrzo nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini krajem 1995. godine kada je Dejtonski mirovni sporazum¹⁰ stupio na snagu, kojim su okončane troipogodišnje intenzivne borbe. U skladu sa Općim okvirnim sporazumom za mir, raspoređene su multilateralne vojne snage - Snage za provođenje mira (IFOR)¹¹ - primarno sa vojnim mandatom (sekundarna odgovornost snaga se odnosila na praćenje operacija čišćenja kopnenih mina koje su provodile entitetske vojske). Na samom početku su mnogobrojni nosioci aktivnosti bili uključeni u veliki broj inicijativa, uključujući i deminiranje koje su u određenoj mjeri provodile tri entitetske vojske pod nadzorom IFOR-a. Zbog straha od rasprostranjene kontaminacije minama/ESZR, a svjesno ograničenosti sredstava iz domaćih izvora, potrebnih za rješavanje ovog problema, Vijeće ministara BiH je od Ujedinjenih nacija (UN) zatražilo pomoć u aktivnostima deminiranja. Tako je u Sarajevu 1996. godine formiran Centar za uklanjanje mina Ujedinjenih nacija (UNMAC), koji je bio nadležan za koordiniranje procesa protivminskog djelovanja.

Američko Ministarstvo inostranih poslova (State Department) je angažirao kompaniju RONCO kao podršku UNMAC-u u uspostavi tri regionalna centra, obuci deminera i uvođenju pasa za otkrivanje mina i eksploziva. Norveška narodna pomoć (NPA) je također uspostavila obiman program deminiranja i obezbijedila obuku.

1997. godine je Evropska komisija obezbijedila opremu i obuku za deminere i timove za uništavanje eksplozivnih sredstava (EOD timove), dok je Vojska SAD-a provela obuku na temu humanitarnog deminiranja za pripadnike entitetskih vojski. Razne aktivnosti su dovele do brzog povećanja broja obučanih humanitarnih deminera. Dok početkom 1996. godine nije postojao niti jedan deminer, do kraja 1998. godine, kada su većinu osnovnih obuka provodile entitetske vojske, bilo je preko 1.200 deminera sa osnovnim kvalifikacijama. Veliki broj međunarodnih donatora i agencija je promovirao ideju uspostavljanja tržišta za deminiranje; 1996. godine je Svjetska banka pokrenula interventni projekat čišćenja mina u podršci komercijalnom deminiranju, a SAD je putem kompanije RONCO pružio pomoć u uspostavljanju tri bh. kompanije krajem 1996. godine.

Nakon Općeg okvirnog sporazuma za mir, održana je Konferencija o provođenju mira u Londonu (u decembru 1995.), koja je rezultirala formiranjem Vijeća za provođenje mira (PIC) koje se sastoji od 55 zemalja i agencija. Krajem 1996. godine PIC je naglasio zahtjev nadležnih institucija BiH za:

1. Uspostavom državne institucije koja će kanalisati donatorska sredstva prema entitetskim centrima za uklanjanje mina.
2. Vođenjem centralne baze podataka i mogućnošću mapiranja.
3. Uvođenjem standarda za operacije čišćenja.

U skladu s tim, Vijeće ministara BiH je u januaru 1996. godine imenovalo tročlanu Komisiju za deminiranje. U oktobru 1997. godine je državna vlada potpisala sporazum sa Odborom donatora za formiranje Centra za uklanjanje mina BiH (BHMAL) koji će preuzeti ulogu koordinatora od UNMAC-a. BHMAL je formiran 1998. godine; svi zaposleni u BHMAL-u od samog početku imaju status državnih službenika, a program je finansiran od strane međunarodnih donatora kroz koordinaciju Odbora donatora, uspostavljenu 1998. godine.

BHMAL ima sjedište u Sarajevu i dva entitetska ureda, Ured BHMAL Sarajevo i Kancelarija BHMAL Banja Luka, i osam regionalnih ureda.¹² Uredi u Sarajevu i Banjoj Luci obavljaju koordinaciju operacija osam regionalnih ureda sa fokusom na planiranje, izviđanje i osiguranje kvaliteta/kontrolu kvaliteta.

¹⁰ Opći okvirni sporazum za mir, <https://www.osce.org/bih/126173?download=true>

¹¹ Nakon godinu dana IFOR su zamijenile Stabilizacijske snage (SFOR), a njih su u decembru 2004. zamijenile Snage Evropske unije (EUFOR).

¹² Regionalni uredi BHMAL-a se nalaze u Sarajevu, Palama, Travniku, Mostaru, Banjoj Luci, Tuzli, Brčkom i Bihaću.

Zakon o deminiranju u BiH iz 2002. godine

U svrhu izvršenja dugoročnog zadatka deminiranja u Bosni i Hercegovini osnovana je Komisija za deminiranje u Bosni i Hercegovini, kao centralno tijelo za poslove deminiranja, koju odlukom osniva Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i utvrđuje njen djelokrug rada i način finansiranja. Komisija je u sastavu Ministarstva civilnih poslova i komunikacija i za svoj rad odgovara ovom ministarstvu. Komisija za deminiranje se sastoji od tri člana imenovana iz tri konstitutivna naroda u BiH, iz reda zaposlenih u tri ministarstva na nivou BiH: Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo odbrane BiH. Tri predstavnika imaju različite nadležnosti u svojim ministarstvima i kao članovi Komisije za deminiranje sastaju se povremeno.¹³

Postupak izmjena i dopuna Zakona o deminiranju, počeo je krajem 2016. godine kroz Radnu grupu Savjeta ministara BiH Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 70/16). Radna grupa je osnovana kao privremeno radno tijelo Vjeda ministara Bosne i Hercegovine. U Radnu grupu imenovani su predstavnici nadležnih državnih i entitetskih institucija, i to: Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine - Komisije za deminiranje u Bosni i Hercegovini, Centra za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini, Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, Federalne uprave civilne zaštite i Republičke uprave civilne zaštite (Republika Srpska). Radna grupa je imala zadatak da sačini nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini. Na prijedlog Radne grupe, Savjet ministara BiH je na 120. sjednici, održanoj 09.11.2017. godine, utvrdilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deminiranju u BiH.

Strategije protivminskog djelovanja BiH

Prva Strategija protivminskog djelovanja BiH pokrivala je period 2002.-2009. Prilikom prve revizije Strategije zaključeno je da su strateški ciljevi preoptimistični i predložen je realniji cilj: „zemlja bez uticaja mina do 2009.“. Međutim, ubrzo je postalo očigledno da ni ovaj cilj nije realan i da BiH treba podnijeti zahtjev za produženje roka određenog za uništavanje protivpješadijskih mina, prema članu 5. Otavske konvencije. Zbog toga je izrada druge strategije protivminskog djelovanja BiH za period 2009.-2019. bila povezana sa prvim zahtjevom za produženje roka prema članu 5. Otawske konvencije. Vijeće ministara BiH je 2008. godine usvojilo Strategiju protivminskog djelovanja BiH za period 2009.-2019.

BHMAC je proveo prvu od tri planirane revizije Strategije 2012. i 2013. godine (druge dvije revizije su trebale biti provedene u 2015. odnosno 2017. godini). Tokom revizije provedene 2012. godine, utvrđen je nedostatak finansijskih sredstava kao jedan od glavnih razloga za spor napredak BiH ka ostvarenju svojih strateških ciljeva u segmentu čišćenja. Zaključci revizije iz 2012. godine su dostavljeni Komisiji za deminiranje u martu 2013. godine, ali ih Vijeće ministara BiH nije nikad zvanično usvojilo. Komisija za deminiranje u BiH je u martu 2016. godine prihvatila rezultate druge revizije iz 2015. godine, s tim da ih Vijeće ministara BiH nije usvojilo.

Ministarstvo odbrane BiH je na osnovu Strategije PMD 2009–2019., izradilo vlastitu strategiju.

Kontinuirano unapređenje

Program protivminskog djelovanja BiH je jedan od vremenski najdužih programa na svijetu i od svog osnivanja 1997. godine je objedinio značajna domaća iskustva i stručnost. Kroz program su ostvarena značajna dostignuća u pogledu vraćanja sigurnih površina kroz operacije izviđanja i čišćenja i drastično je smanjen broj nesreća izazvanih minama/ESZR.

¹³ UN, Mine Action Governance and Management Assessment for Bosnia and Herzegovina for a Mine-Free generation (Uprava u protivminskim akcijama i procjena upravljanja za Bosnu i Hercegovinu za generacije bez mina), juni 2015.

Međutim, nije tajna da je program nailazio na izazove koji su u ozbiljnoj mjeri naškodili njegovom ugledu, kako u međunarodnoj zajednici tako i u BiH. Preduzeti su konkretni koraci ka rješavanju određenog broja izazova i nastojanja su uložena u izradu izmijena i dopuna Zakona o deminiranju iz 2002. godine, revidiranje standarda i ažuriranje standardnih operativnih procedura (SOP), što znači da je program protivminskog djelovanja u dobroj poziciji da povрати povjerenje donatora i da u značajnoj mjeri unaprijedi učinak programa.

Program protivminskog djelovanja BiH je posvećen upravljanju kvalitetom¹⁴ i principu kontinuiranog unapređenja i njime će se nastojati rješavati problemi na konstruktivan i transparentan način te pronaći najadekvatnija rješenja.

Dok je u proteklih nekoliko godina provedeno nekoliko procjena i evaluacija programa PMD, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je putem Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine provela prvu reviziju programa protivminskog djelovanja u oktobru 2016. godine. Na kraju revizije je sačinjen *Izveštaj revizije učinka: Efikasnost sistema deminiranja u Bosni i Hercegovini*.¹⁵ U Izveštaju o reviziji je naglašeno nekoliko ozbiljnih izazova i predstavljeno je nekoliko nalaza revizije koji se odnose na efikasnost i djelotvornost. Programom protivminskog djelovanja BiH se rješavaju ovi izazovi u interesu promoviranja djelotvornijeg i efikasnijeg programa PMD.

Obaveze koje proizlaze iz međunarodnih konvencija

BiH je ugovorna strana nekoliko međunarodnih konvencija i obavezala se da će ispuniti sve svoje obaveze na najdjelotvorniji i najefikasniji način. To su: Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništavanju, Konvencija o zabrani upotrebe, proizvodnje i skladištenja kasetne municije, Konvencija o zabrani ili ograničenoj upotrebi određenog konvencionalnog oružja i Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom. BiH se obavezala da će provesti Akcioni plan iz Maputa za provedbu obaveza iz Otavske Konvencije i Akcioni plan iz Dubrovnika za provedbu obaveza iz Konvencije o kasetnoj municiji. Relevantne mjere iz ovih akcionih planova se spominju u cijeloj Strategiji.

Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništavanju

Nakon što je BiH ratificirala Konvenciju o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništavanju 1998. godine, Konvencija je stupila na snagu u martu 1999. godine, čime je 1. mart 2009. godine odredila kao rok za evidentiranje i uništavanje svih protivpješadijskih mina na miniranim površinama u svojoj nadležnosti. U svom prvom izvještaju u skladu sa članom 7. Konvencije (Mjere transparentnosti) koji je dostavila u februaru 2000. godine, BiH je izvjestila da je do novembra 1999. godine završila uništavanje svih zaliha protivpješadijskih mina u svom vlasništvu ili posjedu ili u svojoj nadležnosti ili pod svojom kontrolom.

BiH je u martu 2008. godine dostavila prvi zahtjev za produženje ovog roka; zahtjev BiH je odobren na Devetom sastanku država potpisnica Konvencije i 1. mart 2019. godine je određen kao novi rok. Prema članu 5. Konvencije (i u skladu sa produženjem roka za česet godina koji su države potpisnice Konvencije odobrile 2008. godine), BiH je obavezna uništiti sve protivpješadijske mine što je prije moguće, a najkasnije do 1. marta 2019. godine. Međutim, jasno je da BiH nije u poziciji da do tog roka ispuni svoje obaveze prema članu 5. BiH će izraditi novi zahtjev za produženje roka i osigurati da je na vrijeme podnesen Komitetu za implementaciju člana 5, najkasnije do 31. marta 2018. godine.

¹⁴ Upravljanje kvalitetom znači koordinirane aktivnosti u usmjeravanju i kontroli organizacija u pogledu kvaliteta, Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) 9000:2005 i Međunarodni standard protivminskog djelovanja (IMAS) 04.10.

¹⁵ Izveštaj revizije učinka: Efikasnost sistema deminiranja u Bosni i Hercegovini:
http://www.revizija.gov.ba/revizioni_izvjestaji/revizija_ucinka/Izvjestaji2016/?id=5046

Konvencija o kasetnoj municiji

Nakon što je Konvencija o kasetnoj municiji potpisana u decembru 2008. godine i ratificirana u septembru 2010. godine, Konvencija je stupila na snagu u martu 2011. godine. BiH je dostavila svoj prvi izvještaj prema članu 7. Konvencije (Mjere transparentnosti) u avgustu 2011. godine i od tada dostavlja godišnje izvještaje u skladu sa obavezama iz Konvencije. Rok iz člana 4.(1)¹⁶ Konvencije za BiH je 01. mart 2021. godine; ključni akteri vjeruju da je BiH u stanju ispuniti ovu obavezu do zadanog roka.

Konvencija o zabrani ili ograničenoj upotrebi određenog konvencionalnog oružja

BiH je ratificirala Konvenciju o zabrani ili ograničenoj upotrebi određenog konvencionalnog oružja u septembru 1993. godine, a Izmijenjeni protokol II i Protokol V u septembru 2000. odnosno novembru 2007. godine. BiH je dostavila svoje godišnje izvještaje u skladu sa stavom 5. odluke o poštivanju, koja je usvojena na Trećoj preglednoj konferenciji, 2012. godine i zatim 2015. i 2016. godine.

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom

BiH je postala ugovorna strana Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola nakon što je Konvenciju potpisala 2009. godine i ratificirala je u martu 2010. godine. BiH je dostavila izvještaj o implementaciji Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u martu 2013. godine.¹⁷ Oba entiteta u BiH su donijela svoje strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom.

Program protivminskog djelovanja BiH: prednosti, nedostaci, mogućnosti i prijetnje

Na radionici strateškog planiranja za relevantne aktere, održanoj u novembru 2016. godine, te na sastancima potvrđivanja strateških ciljeva održanim u februaru 2017. godine, akteri su uradili niz analiza konteksta, uključujući i SWOT (prednosti, nedostaci, mogućnosti, prijetnje), PEST (politički, ekonomski, socio-kulturološki, tehnološki, zakonski i ekološki faktori) i analizu nosioca aktivnosti. Također su identificirali i određeni broj prednosti programa, kao i njegove mogućnosti; program može nadograđivati svoje prednosti kako bi riješio svoje nedostatke. Naprimjer, činjenica da je program domaći i da su u okviru njega objedinjena znatna domaća iskustva i stručnost predstavlja prednost koja će se nadograđivati da bi se podigla međunarodna i domaća svijest o problemu mina i postignućima programa u rješavanju ovog problema. Ova Strategija može također biti i moćan instrument kojim će se podići svijest o programu i mobilizirati finansijska sredstva s obzirom da su u njoj za međunarodne i domaće interesne strane artikulirani vizija i strateški i operativni ciljevi programa.

Najveća prijetnja i rizik za program odnose se na gubitak interesovanja donatora i smanjenu finansijsku podršku. Uviđajući da je **kontinuirano finansiranje preduvjet za realizaciju svih strateških ciljeva** i postizanje svih operativnih ciljeva, Strategija obuhvata i strateški cilj vezan za komunikacije i operativni cilj vezan za izradu plana mobilizacije finansijskih resursa sa godišnjim iznosima očekivanih sredstava i objašnjenjem načina na koje je moguće privući nove donatore.

Na radionici strateškog planiranja održanoj u novembru 2016. godine te na sesijama radnih grupa za potvrđivanje strateških ciljeva održanim u februaru 2017. godine, akteri su identificirali nekoliko pitanja koja imaju negativan uticaj na program te potencijalne rizike ubuduće; ključni su pobrojani u Dodatku IV.¹⁸ Sva navedena pitanja su obuhvaćena strateškim i operativnim ciljevima i obavezama uz očekivanje da će se kroz realizaciju Strategije rješavati nedostaci i prijetnje na najbolji mogudi način.

¹⁶ Član 4. (1) Konvencije o kasetnoj municiji: *Svaka država potpisnica preuzima na sebe obavezu da očisti i uništi ili da obezbijedi čišćenje i uništavanje preostale kasetne municije koja se nalazi u područjima zagađenim kasetnom municijom, a koje su u njenoj nadležnosti ili pod njenom kontrolom...*

¹⁷ Vidi <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/078/21/PDF/G1507821.pdf?OpenElement>

¹⁸ Učesnici su bili podijeljeni u radne grupe i dobili su zadatak da analiziraju kontekst pomoću SWOT i PEST analize i analize interesnih strana.

Protivminsko djelovanje i održiv razvoj

Agenda 2030 sa 17 ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva od početka 2016. godine oblikuje nastojanja u pravcu globalnog razvoja i izrade politika.¹⁹ U središtu Agende je princip da održiv razvoj mora biti participatoran, inkluzivan, bez diskriminacije.

U toku faza oporavka i stabilizacije BiH nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma krajem 1995. godine, protivminsko djelovanje je prirodno bilo usmjereno na trenutačne humanitarne ciljeve, kao i na smanjivanje broja nesreća izazvanih minama/ESZR, a ne na ciljeve sa težištem na razvoj. Kako se BiH kreće putem mira ka održivom razvoju, na protivminsko djelovanje je potrebno gledati kao na nešto što ne samo da uklanja opasnost kako bi se smanjio broj nesreća i strah, nego i kao na nešto što omogućava i ubrzava širi održiv razvoj.

BiH je predana ispunjavanju ciljeva održivog razvoja i prepoznavanju i promoviranju veza između ciljeva održivog razvoja i protivminskog djelovanja. Izviđanje i čišćenje dijela kontaminiranih površina i nakon toga vraćanje sigurnih površina na upotrebu će biti tijesno povezano sa ciljevima održivog razvoja s obzirom da neka minska polja u BiH imaju socio-ekonomski, humanitarni, komercijalni i ekološki uticaj. Programom protivminskog djelovanja BiH će se nastojati bolje razumjeti uticaji i mogućnosti koje će donijeti čišćenje u smislu omogućavanja razvoja i doprinosa ispunjenju ciljeva održivog razvoja. BHMAC i organizacije uključene u protivminsko djelovanje će prikupljati, analizirati i dostavljati relevantne informacije, uključujući i povezivanje protivminskih akcija sa ciljevima održivog razvoja, kako bi podigli svijest o problemu mina i u zemlji i na međunarodnom planu i dali doprinos mobilizaciji finansijskih sredstava za program PMD.

GICHD i UNDP su pokrenuli izradu studije 2017. godine u kojoj se istražuju veze između protivminskog djelovanja, održivog razvoja i 17 ciljeva održivog razvoja. U studiji su identificirane brojne veze između protivminskog djelovanja i nekoliko ciljeva održivog razvoja, od kojih su mnogi relevantni za program protivminskog djelovanja BiH. Prema studiji, procesom vraćanja površina na upotrebu moguće je ukloniti blokade i omogućiti pristup cijelom nizu osnovnih socijalnih usluga, uključujući i zdravstvene usluge (cilj održivog razvoja 3), obrazovanje (cilj održivog razvoja 4) i snabdijevanje vodom i sanitarne usluge (cilj održivog razvoja 6). Također, pristupom ekonomskim i prirodnim resursima jača se egzistencija i gradi otpor bivših ugroženih zajednica, čime će se zajednice riješiti problema siromaštva i nesigurnosti prehrane (cilj održivog razvoja 1 i 2). Rodno osjetljivim protivminskim djelovanjem će se također promovirati veća rodna jednakost (cilj održivog razvoja 5) putem osnaživanja punoljetnih i maloljetnih ženskih osoba kroz njegovu pomoć, operacije i mogućnosti zaposlenja. Ekonomija može početi da raste, uz protivminsko djelovanje koje će nuditi pristojan rad i osnovne vještine relevantne za niz zvanja i sektora (cilj održivog razvoja 8), može se graditi infrastruktura (cilj održivog razvoja 9), a moćerna energija može postati javno dobro za sve (cilj održivog razvoja 7). U urbanim post-ratnih sredinama, uklanjanje opasnosti od minsko-eksplozivnih sredstava je preduvjet za ponovnu izgradnju stambenog fonda ili transportne infrastrukture (cilj održivog razvoja 11). Kompletan lista potencijalnog doprinosa protivminskog djelovanja ostvarivanju ciljeva održivog razvoja se nalazi u Dodatku II.

¹⁹ Ciljevi održivog razvoja: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

Slika 1: Globalni ciljevi održivog razvoja, UN

Rod i različitost

BiH uviđa da na punoljetne i maloljetne ženske i muške osobe kontaminacija minama/ESZR može imati uticaj zbog njihovih uloga i odgovornosti te stoga mogu imati specifične i različite potrebe i prioritete. Stoga, protivminske aktivnosti i pomoć, posebno mjere upozoravanja na mine i pomoć žrtvama mina, trebaju odražavati različite potrebe raznih dobnih i spolnih grupa kroz ciljano planiranje da bi aktivnosti bile djelotvorne i bez diskriminacije, a da bi rezultati bili održivi.

Pod vodstvom BHMACH-a, relevantni akteri će uvrstiti pitanja roda i različitosti u sve faze planiranja, realizacije i praćenja svih protivminskih aktivnosti i osigurati će da se svi podaci o nesrećama izazvanim minama/ESZR prikupljaju i analiziraju na način da budu razvrstani po spolu i starosnoj dobi kako bi se omogućilo detaljno izvještavanje i djelotvorno usmjeravanje aktivnosti i pomoći. Nadalje, BiH prihvata aktivnosti iz akcionih planova iz Maputa i Dubrovnika koje su rodno osjetljive i uvažavaju različitosti i svoje obaveze izvještavanja u smislu dostavljanja podataka koji su razvrstani po spolu i dobi. Rodno osjetljivo protivminsko djelovanje će doprinijeti i realizaciji cilja održivog razvoja 5 koji se odnosi na rodnu jednakost, kroz uvršavanje rodnih aspekata u sve operacije i garantiranje mogućnosti zapošljavanja bez diskriminacije.

Ovom Strategijom je uzet u obzir i podržava se Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH iz 2003. godine.²⁰ Član 1. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH glasi: „Ovim zakonom uređuje se, promovira i štiti ravnopravnost spolova, garantiraju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštita od diskriminacije na osnovu spola.“ Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH je propisano da ravnopravna zastupljenost muškaraca i žena postoji kada je procenat zastupljenosti jednog od spolova u tijelima na svim nivoima vlasti u BiH (državnom, entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou) najmanje 40 posto.²¹ Ovom Strategijom je uzet u obzir i Akcioni plan za ravnopravnost spolova iz 2007. godine.

U proteklim godinama je izrađeno nekoliko smjernica za djelotvorno uvrštavanje rodnih pitanja u protivminsko djelovanje, među njima i Program za rodnu ravnopravnost u protivminskom djelovanju (GMAP) i Smjernice Ujedinjenih nacija za rodno osjetljive protivminske programe.²² To mogu biti korisne reference za nosioce protivminskih aktivnosti radi osiguranja protivminskog djelovanja kojim se uzimaju u obzir rod i starosna dob.

²⁰ Zakon o jednakosti spolova u BiH (Službeni glasnik BiH, br. 32/10): http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/GEL_32_10_E.pdf

²¹ Odnosi se na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima i druge koje djeluju pod kontrolom države, entiteta, kantona, gradova i općina, kao i na imenovanja u delegacije i međunarodne organizacije ili tijela.

²² GMAP www.gmap.ch, UN Gender Guidelines for Mine Action Programmes (Smjernice UN-a za integraciju rodnih pitanja u programe protivminskog djelovanja): http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/womens-empowerment/gender_and_cpr/gender_guidelinesformineactionprogrammes/

III

STRATEŠKI CILJEVI MO BiH I OS BiH U PROVOĐENJU AKTIVNOSTI PROTIVMINSKOG DJELOVANJA

Strategija MO BiH i OS BiH u provođenju aktivnosti protivminskog djelovanja predviđa četiri strateška cilja; za svaki strateški cilj je postavljeno nekoliko operativnih ciljeva, polazišta, pokazatelja i ciljanih stanja kao indikatora ostvarenja operativnih ciljeva:

- 1. Veličina i uticaj problema kontaminiranosti minama/ESZR je preciziran i potvrđen;** OS BiH operacije deminiranja planiraju i provode u skladu sa standardima za protivminske akcije BiH, pri čemu se osigurava vraćanje sigurnih površina ugroženim zajednicama na korištenje.
- 2. Sigurno okruženje se promovira kroz aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina;** kroz aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina, koje OS BiH provode u skladu sa Standardom za upozoravanje na mine u BiH, utiče se na smanjenje broja nesreća izazvanih minama/ESZR i podržavaju sigurne i održive aktivnosti neophodne za život.
- 3. Obuka personala za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja je od ključnog značaja za sigurnost deminerskog osoblja;** Centar za PMD i uništavanje NUS-a OS BiH pozicionirati da bude ključni faktor za obuku svih akreditovanih deminerskih organizacija u BiH.
- 4. Osiguranje stabilnog i kontinuiranog finansiranja OS BiH za provođenje operacija humanitarnog deminiranja u sklopu izvođenja PMD BiH.**

1. Planiranje i provođenje operacija deminiranja

Članom 4. Zakona o odbrani BiH jasno su definisani zadaci OS BiH, gdje se jedan od pet zadataka odnosi na protivminsko djelovanje u BiH. Kako bi se neometano provodile aktivnosti protivminskog djelovanja u OS BiH, MO BiH je svojom odlukom definisalo organizacionu strukturu, obaveze i odgovornosti MO BiH i OS BiH u procesu provođenja predmetnih aktivnosti.

Prema podacima BH MAC-a u BiH do sredine 2017. godine, ukupno je 26 organizacija akreditovano za izvođenje operacija izviđanja i čišćenja u BiH, od čega je pet vladinih organizacija (Oružane snage BiH, Federalna uprava civilne zaštite Federacije BiH, Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske, Civilna zaštita Brčko Distrikta i Društvo Crvenog krsta/križa BiH), devet komercijalnih organizacija (osam domaćih i jedna međunarodna) i 12 nevladinih organizacija (10 domaćih i dvije međunarodne). Ove organizacije zapošljavaju ukupno 1.328 radnika koji su akreditovani za izvođenje „protivminskih aktivnosti“.²³ Nekoliko organizacija je aktivno od početka programa protivminskog djelovanja BiH od 1990-tih i godinama su stekli znatno iskustvo. Oružane snage BiH, Civilna zaštita i NPA imaju timove za izviđanje i čišćenje površina kontaminiranih preostalim kasetnom municijom.

Oružane snage sa svojim personalnim i materijalnim kapacitetima predstavljaju najveću akreditovanu deminersku organizaciju u BiH, a akreditovane su za provođenje humanitarnog deminiranja, aktivnosti upozoravanja na mine i obuku iz oblasti protivminskog djelovanja.

Težište cilja koji se odnosi na izviđanje i čišćenje, koji je definisan Strategijom protivminskog djelovanja BiH, je promoviranje i potpuno provođenje procesa vraćanja površina na upotrebu. Oružane snage BiH su među prvim deminerskim organizacijama koje su počele sa primjenom ove metode deminiranja u BiH. U međunarodnim standardima za protivminske akcije (IMAS) je vraćanje površina na upotrebu

²³ 900 deminera i 428 osoba ovlaštenih za rukovođenje i pradenje (vođe timova, vođe radilišta, službenici u Sektoru za operacije, službenici za osiguranje kvaliteta, instruktori pasa za otkrivanje mina, vodiči pasa, akreditovane organizacije, itd.), Informacija BHMACH-a, mart 2017.

definirano kao „proces primjene svih razumnih napora kako bi se identifikovala, odredila i uklonila svaka prisutnost i sumnja na mine/ESZR kroz netehničko izviđanje, tehničko izviđanje i/ili čišćenje. Kriterije za 'sve razumne napore' će definirati državna tijela nadležna za protivminsko djelovanje.“²⁴ Vraćanje površina je proces odlučivanja baziran na dokazima, koji omogućava pouzdano određivanje površina na kojima je potrebno provesti dodatno izviđanje i površina na kojima one nisu potrebne. Ono podrazumijeva identifikaciju sumnjivih i potvrđenih opasnih površina, otkazivanje površina putem netehničkog izviđanja (NTI), reduciranje površina putem tehničkog izviđanja (TI) i čišćenje površina kontaminiranih minama/ESZR. Proces vraćanja površina treba rezultirati izvještajima sa razvrstanim podacima, praveći razliku između operacija (NTI, TI i čišćenje) i njihovih rezultata (poništeno, reducirano, očišćeno). Na grafikonu u donjem tekstu je prikazan proces vraćanja površina.²⁵

Slika 2. Proces vraćanja površina, GICHD

Program protivminskog djelovanja BiH je pod vodstvom BHMAC-a začetnik procesa vraćanja površina na upotrebu i njegove dobre prakse su preuzeli neki drugi programi. Iz više razloga je vrhunac posignut u veličini površine poništene kroz operacije netehničkog izviđanja 2004. godine doživio pad, da bi opet došlo do povećanja 2016. godine. Što se tiče otkazivanja površina kroz operacije netehničkog izviđanja, na grafikonu u donjem tekstu²⁶ su procentualno prikazani rezultati netehničkog izviđanja, tehničkog izviđanja i čišćenja za period 2002.-2016. godina, što pokazuje da na operacije netehničkog izviđanja koje su dovele do otkazivanja prethodno sumnjivih površina otpada 92 posto ukupno vraćenih površina u istom periodu (1.887 km²).

Slika 3. Rezultati izviđanja i čišćenja za period 2002 – 2016.godina

S obzirom da je postajalo sve jasnije da su operacije izviđanja zasnovane na dokazima o miniranosti površina od presudne važnosti za operativnu efikasnost, EU je 2012. godine pokrenula svoj pilot projekat „Vraćanje površina na upotrebu“ u saradnji sa BHMAC-om. Projektom se nastoji promovirati efikasno

²⁴ Međunarodni standard protivminskog djelovanja IMAS07.11 Vraćanje površina na upotrebu, mart 2013:

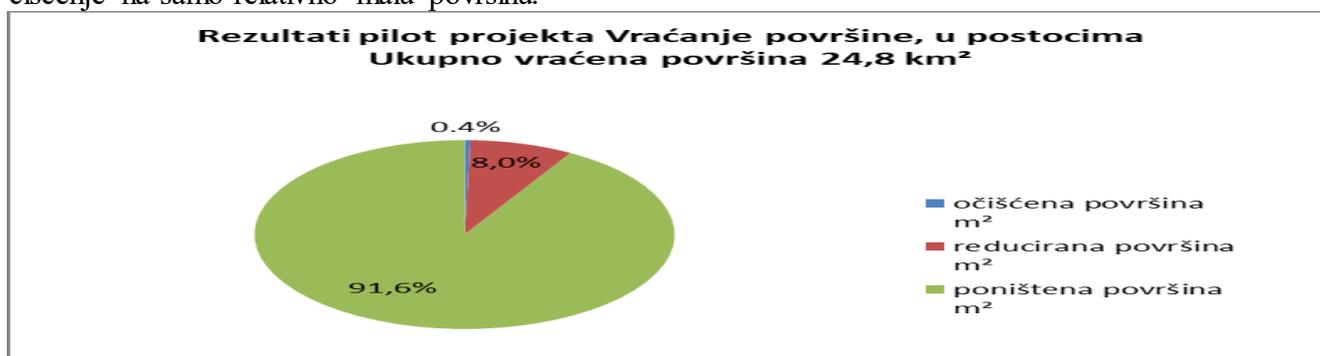
<https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/MAS/documents/imas-international-standards/english/series-07/TMAS-07-11-Ed1-Am3.pdf>

²⁵ Proces vraćanja površina na upotrebu, GICHD

²⁶ Podaci BHMAC-a o izviđanju i čišćenju, maj 2017.

netehničko izviđanje čiji će rezultat biti ili otkazivanje prethodno sumnjivih površina u slučaju da nema dokaza o postojanju minsko-eksplozivnih sredstava ili potvrđivanje opasnih površina zbog prisustva takvih dokaza. Ovaj proces omogućava efikasno izdavanje zadatka tehničkog izviđanja radi dalje pretrage i usmjeravanje sredstava za čišćenje mina samo na kontaminirane površine. U okviru ovog projekta je u toku 2014. i 2015. godine BHMAC izradio tri nova standarda: standard za netehničko izviđanje, standard za tehničko izviđanje i standard za čišćenje, koji su usklađeni sa međunarodnim standardom za protivmiske akcije IMAS 07.11 o vraćanju površina na upotrebu. Ove standarde je početkom 2016. godine odobrila Komisija za deminiranje.

Preliminarni rezultati šest završenih zadataka u okviru pilot projekta EU „Vraćanje površina na upotrebu“ pokazuju da su organizacije otkazale 91,6 posto ukupne površine vraćene na upotrebu (24,8 km²) kroz operacije netehničkog izviđanja, reducirali 8 posto površine kroz operacije tehničkog izviđanja²⁷ i očistili 0,4 posto površine.²⁸ Ako pretpostavimo da je ovih šest zadataka reprezentativan za najveći dio preostalih sumnjivih opasnih površina u BiH, moguće je predvidjeti da je samo manji dio preostalih sumnjivih opasnih površina kontaminiran. Stoga će biti potrebno rasporediti sredstva za čišćenje na samo relativno malu površinu.

Slika 4. Rezultati pilot projekta „Vraćanje površine“

Pristup vraćanja površina na upotrebu će se u potpunosti provesti u BiH u toku ovog strateškog perioda i postoji generalna saglasnost da je njegovo potpuno provođenje rješenje za veću operativnu efikanost. BHMAC se obavezao da će razjasniti i precizirati problem kontaminacije minama/ESZR u BiH kroz provođenje operacija netehničkog izviđanja, tehničkog izviđanja i čišćenja, te da će osigurati poštivanje principa vraćanja površina na upotrebu od strane svih organizacija akreditovanih za izviđanje i čišćenje kroz kvalitetan sistem upravljanja kvalitetom i poštivanje nedavno revidiranog standarda i standardnih operativnih procedura BHMAC-a za vraćanje površina na upotrebu.²⁹ BHMAC će također osigurati da procesi upravljanja informacijama omogućavaju prikupljanje, pohranjivanje i analizu tačnih i ažuriranih podataka o izviđanju i čišćenju, čime će se olakšati operativno planiranje i odlučivanje i omogućiti konsistentno i jasno izvještavanje o rezultatima izviđanja i čišćenja. To obuhvata i izvještavanje prema obavezama koje proizilaze iz međunarodnih konvencija. BHMAC se također obavezao da će organizirati sastanke stručne radne grupe dva puta godišnje u cilju jačanja koordinacije, razmjene informacija i transparentnosti.

BHMAC će nastaviti planirati operacije izviđanja i čišćenja u direktnoj saradnji sa općinama i posvećenim koordinatorima protivminskih akcija na kantonalnom i općinskom nivou. Izradit će se općinski planovi protivminskih akcija koji će odražavati lokalne potrebe i prioritete da bi se osigurali održivi rezultati protivminskih akcija.

Ministarstvo odbrane BiH i OS BiH će planirati površinu za deminiranje u skladu sa raspoloživim kapacitetima koji su ukalkulisani u realizaciju Strategije protivminskog djelovanja BiH kao i metodi i načinu kalkulacije obrađene površine u okviru pilot projekta EU „Vraćanje površina na upotrebu“, uvažavajući činjenicu da je učešće OS BiH preko 20% u ukupno deminiranoj površini u BiH.

²⁷ Od tih 8%, 14% su „fizički tretirane staze pretrage“ za šta su dopremljena tehnička sredstva da bi se odredio nivo prijetnje.

²⁸ Rezultati prilož projekta BHMAC-a „Vraćanje površina“, april 2017.

²⁹ U skladu sa najnovijim međunarodnim standardom za vraćanje površina na upotrebu.

Strateški cilj 1: PLANIRANJE I PROVOĐENJE OPERACIJA DEMINIRANJA	<i>Veličina i uticaj problema kontaminiranosti minama/ESZR je preciziran i potvrđen; OS BiH operacije deminiranja planiraju i provode u skladu sa standardima za PMA BiH, pri čemu se osigurava vraćanje sigurnih površina ugroženim zajednicama na korištenje.</i>		
Operativni ciljevi	Polazišta	Pokazatelji	Ciljano stanje
<p>1. Veličina i uticaj kontaminacije minama/ESZR će biti precizirana od strane BH MAC-a do kraja 2019. kroz operacije netehn. izviđanja u skladu sa standardom BiH³⁰</p>	<p>U septembru 2018. godine 1.053 km² sumnjive opasne površine u državnoj bazi podataka. Udio OS BiH u ukupno očišćenoj površini preko 20%.</p>	<p>Broj i km² sumnjivih opasnih površina</p> <p>Broj i km² potvrđenih opasnih površina</p>	<p>Sumnjive opasne površine su precizirane i obilježene putem netehničkog izviđanja do 2019.godine, a u ovom projektu učestvuje i dva tima OS BiH</p>
<p>2. Sve standardne operativne procedure OS BiH za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja usklađivati sa Standardom BiH</p>	<p>OS BiH su izradile vlastite SOP za vraćanje površine, a koje su odobrene od strane BHMACH-a u septembru 2017. godine</p> <p>SOP OS BiH za operacije HD, SOP za upozoravanje na mine, SOP za čišćenje i tehničko izviđanje područja kontaminiranih zaostalim neekspl. kasetnom municijom i SOP za obuku iz oblasti PMD su odobrene od strane BH MAC-a</p>	<p>Aktivno učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na sastancima/radionicama posvećenih provođenju standarda i standardnih operativnih procedura BiH za vraćanje površina na upotrebu</p>	<p>Sve aktivnosti protivminskog djelovanja su u skladu sa standardnim operativnim procedurama</p>
<p>3. Cjelokupna efikasnost i djelotvornost će biti unapređeni do 2020. kroz provođenje operacija izviđanja i čišćenja u skladu sa principima/standardom za protivminske akcije za vraćanje površina na upotrebu³¹</p>	<p>Površine poništene kroz netehničko izviđanje, reducirane putem tehničkog izviđanja i one koje su očišćene.</p>	<p>Broj km² poništenih kroz netehničko izviđanje godišnje</p> <p>Broj km² reduciran kroz tehničko izviđanje godišnje</p> <p>Broj km² očišćen godišnje</p> <p>Broj mina očišćenih po ha svake godine</p> <p>Broj komada kasetne municije očišćenih po ha svake godine</p>	<p>Veća površina poništena kroz netehničko izviđanje godišnje, reducirana kroz netehničko izviđanje i očišćena</p> <p>Veći broj očišćenih mina po ha svake godine</p> <p>Veći broj komada kasetne municije očišćen / ha svake g.</p>

³⁰ Akcioni plan iz Maputa, mjera 8: Svaka država potpisnica koja još uvijek ispunjava obaveze čišćenja mina će preduzeti sva razumna nastojanja da što prije kvantificira i kvalificira preostale izazove u provedbi obaveza i da tu informaciju dostavi u vidu izvještaja u skladu sa članom 7. (Transparentnost) najkasnije do 30. aprila 2015. godine, a nakon toga jednom godišnje. U toj informaciji je potrebno navesti precizne parametre i lokacije, u mjeri u kojoj je to moguće, svih površina u njenoj nadležnosti ili pod njenom kontrolom koje sadrže protivpješadijske mine i stoga zahtijevaju čišćenje i koje su sumnjive na protivpješadijske mine i stoga zahtijevaju dalje izviđanje. Ove informacije je potrebno uvrstiti u državne planove deminiranja i relevantne šire planove razvoja i rekonstrukcije.

³¹ Akcioni plan iz Maputa, mjera 9: Svaka država potpisnica koja još uvijek ispunjava obaveze u pogledu čišćenja mina osigurat će što je prije moguće da su najrelevantniji standardi, politike i metodologije vraćanja površina na upotrebu, u skladu sa međunarodnim standardima za protivminske akcije

4. Do marta 2021. OS BiH će podržati cilj da BiH ispuni svoje obaveze da očisti i uništi ili da osigura čišćenje i un. sve preostale kasetne municije, prema članu 4. Konvencije o kasetnoj municiji	Decembar 2016: 1.12 km ² potvrđenih opasnih površina kontaminiranih preostalom kasetnom municijom, 7.30 km ² sumnjivih opasnih površina na preostalu kasetnu municiju ³²	Očišćena površina koja je kontaminirana kasetnom municijom	Završetak svih obaveza prema članu 4. Konvencije do marta 2021.godine, gdje će OS BiH sa svojim kapacitetima biti nosioc aktivnosti čišćenja površina kontaminiranih kasetnom municijom
5. Sudjelovanje na radionicama, seminarima, stručnim radnim grupama sa ciljem evaluacije i razvoja novih metoda deminiranja	Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na radionicama, seminarima organizovanim od strane organizacija deminerske zajednice: međunarodne i državne	Broj održanih radionica i seminara deminerske zajednice (međunarodne i državne organizacije)	Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na stručnim radionicama i seminarima, imajući u vidu kapacitete i ulogu deminerske organizacije OS BiH

OKVIRNI OPERATIVNI PLAN 2019. – 2025. GODINA

ELIMINACIJA RIZIKA	PERIOD PLANA - GODINE						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Tehničke metode deminiranja (km ²)	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8

Napomena: Do 2021. godine primarno planirano izvođenje operacija deminiranja dosadašnjim standardnim metodama: TI i čišćenje. U periodu od 2021-2025. godina planirana površina je predviđena na osnovu koncepta izračuna u Strategiji protivminskog djelovanja BiH 2019-2025 godine – Ciljano TI.. Redukcija SOPO koja će se tretirati na godišnjem nivou okvirno iznosi 42 km². Po završenoj općoj procjeni minski sumnjivih područja u BiH, obavezna će biti provedba revizije Strategije PMD najkasnije početkom 2021. godine..

2. Upozoravanje na mine

Oružane snage BiH su akreditovane za provođenje obuke i aktivnosti upozoravanja na mine od strane BHMCA-a, koji je nadležan za akreditovanje svih organizacija uključenih u upozoravanje na mine i za koordinaciju aktivnosti upozoravanja na mine³³. Program mjera za upozoravanje na mine BiH je godinama unapređivan na osnovu iskustva stečenog u zemlji, pritom vodeći računa da su sve pouke i dobre prakse dokumentovane.

Oružane snage BiH su u dosadašnjem periodu provodile aktivnosti upozoravanja na mine zajedno sa predstavnicima EUFOR-a. Mjere upozoravanja na mine se provode kroz aktivnosti na podizanju svijesti o minama koje obuhvataju objavljivanje informacija, upozoravanje na mine i kontakte sa lokalnim zajednicama i općinama ugroženim minama. BiH se obavezala da će osigurati da se svi podaci o

Ujedinjenih nacija, doneseni i da se primjenjuju u cilju potpune i brze provedbe ovog aspekta Konvencije. Te metodologije vraćanja površina na upotrebu će biti zasnovane na dokazima, odgovorne i prihvatljive lokalnim zajednicama, između ostalog, i kroz učešće u tom procesu ugroženih zajednica, uključujući punoljetne i maloljetne ženske i muške osobe.

³² Od ukupne površine sumnjive na kontaminaciju preostalom kasetnom municijom, 2,7 km² je rezultat pojedinačno ispaljene podmunicije KB-1 iz modificiranih AK-47 pušaka. Kada se koristi na taj način, prema Konvenciji o kasetnoj municiji, pojedinačni komadi podmunicije tipa KB-1 nisu definirani kao kasetna municija. Stoga, striktno govoreći, tih 2,7 km² kontaminirane površine ne podliježe obavezi čišćenja prema članu 4. Konvencije o kasetnoj municiji. Definicija kasetne municije iz člana 2. Konvencije o kasetnoj municiji se odnosi na „konvencionalnu municiju koja je dizajnirana tako da rasipa ili oslobađa eksplozivne podmunicije.”

³³ Komisija za deminiranje je nadležna za potpisivanje svih dokumenata o akreditovanju.

nesrećama prikupljaju i analiziraju razvrstani po spolu i starosnoj dobi kako bi se bolje shvatilo kako su stanovnici u ugroženim zajednicama različitih starosnih dobi, spola i kulturoloških navika izloženi minama/ESZR i zbog čega. Sakupljanje i analiziranje podataka razvrstanih po spolu i starosnoj dobi omogućava³⁴ identifikaciju obrazaca minskih nesreća prema spolu i dobi i omogućava organizacijama da osmisle svoje aktivnosti na upozoravanju na mine na način na koji će uzeti u obzir izloženost rizicima prema rodu i drugim razlikostima. Ovo odražava obaveze BiH kao ugovorne strane OtaVske konvencije i Konvencije o kasetnoj municiji u pogledu aktivnosti na upozoravanju na rizike od mina koje su rodno osjetljive i uvažavaju različitu starosnu dob.

Operativni ciljevi	Polazište	Pokazatelji	Ciljano stanje
1. SOP OS BiH za upozoravanje na mine u BiH će biti ažurirane u skladu sa Standardom BiH.	SOP OS BiH za upozoravanje na mine u BiH odobrene od strane BH MAC-a	Postojanje revidiranih i ažuriranih Standardnih operativnih procedura Oružanih snaga BiH za upozoravanje na mine u BiH	SOP OS BiH za upozoravanje na mine u BiH revidirane i ažurirane u skladu sa Stand. BiH
2. Oružane snage BiH će obavljati aktivnosti upozoravanja na mine na osnovu prioritizacije ugroženih grupa definisanih od strane BHMCA-a	Broj korisnika (razvrstan po spolu i dobi) mjera upozoravanja na mine	Broj korisnika (razvrstan po spolu i dobi) mjera upozoravanja na mine U 2017.godini, OS BiH (zajedno sa EUFOR-om) su izvršile 46 aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina – 3224 osobe.	Kontinuirano provođenje aktivnosti upozoravanja na mine
3. Učešće OS BiH na sastancima stručne radne grupe BHMCA-a vezno za koordinaciju aktivnosti na upozoravanju na mine	Broj sastanaka radne grupe za upozoravanje na mine	Broj sastanaka radne grupe za upozoravanje na mine održanih u toku jedne godine sa sačinjenim zapisnicima distribuiranim nakon sastanka	Kontinuirano učešće OS BiH na sastancima stručne radne grupe
4. OS BiH su nosioci obuke za kurseve iz upozoravanja na mine za sve dem. organizacije akreditovane u BiH	Broj kurseva iz oblasti upozoravanja na mine u 2017.godini	Oružane snage BiH su zajedno sa EUFOR-om organizovale i realizovale Kurs za instruktore minskog upozoravanja, te planirana je realizacija ovog kursa u dva termina na godišnjem nivou	U koordinaciji sa BH MAC-om održati kontinuitet održavanja obuka iz oblasti upozoravanja na mine

³⁴ Podaci razvrstani po spolu i starosnoj dobi podrazumijevaju razlikovanje ženskih i muških osoba iz raznih dobnih skupina: punoljetne i maloljetne ženske osobe, punoljetne i maloljetne muške osobe. Punoljetne osobe su osobe koje su navršile 18 godina života.

³⁵ Akcioni plan iz Maputa, mjera 10: *Svaka država koja je prijavila minirane površine pod svojom jurisdikcijom ili kontrolom će obezbijediti smanjenje rizika od mina i programe za edukaciju u sklopu širih aktivnosti procjene i smanjenja rizika usmjerenih na najugroženije stanovništvo. Ti programi će uvažavati starosnu dob i biti rodno osjetljivi, te u skladu sa važećim domaćim i međunarodnim standardima, prilagođeni potrebama zajednica ugroženih minama i integrirani u tekuće protivminske aktivnosti, to jeste, prikupljanje podataka, čišćenje i pomoć žrtvama, u skladu s onim što odgovara. Akcioni plan iz Maputa sa smjernicama za provedbu obaveza iz Otavske konvencije za period 2014. – 2019: <http://www.maputoreviewconference.org/fileadmin/APMBC-RC3/3RC-Maputo-action-plan-adopted-27Jun2014.pdf>*

Podaci BHMACH-a pokazuju da se najveći broj nesreća događa u proljeće i jesen kada su u toku poljoprivredni radovi i prikupljanje ogrjevnog drveta i drugih sirovina. Također pokazuju da su većina novih žrtava mina/ESZR odrasli muškarci koji ulaze u poznata minirana područja radi egzistencijalnih potreba i iz ekonomskih razloga. Oružane snage BiH će svoje aktivnosti upozoravanja na mine u narednom periodu planirati u koordinaciji sa BH MAC-om, a provoditi direktno sa ugroženim zajednicama - nositeljima razvoja i razvojnim organizacijama na identificiranju alternativnih i održivih aktivnosti nužnih za egzistenciju koje ne izlažu stanovnike opasnostima od mina/ESZR. Tješnja saradnja između organizacija koje provode protivminske akcije (uključujući i mjere upozoravanja na mine) i partnera uključenih u razvoj bi omogućila ostvaranje nekoliko ciljeva održivog razvoja.

3. Obuka za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja

Obuka deminerskog osoblja u OS BiH predstavlja prioritet u postizanju visokog stepena stručne osposobljenosti za poslove humanitarnog deminiranja i provodi se kroz teorijski i praktični dio a iskustvo, radne i organizacione sposobnosti se stiču praktičnim radom na deminerskim zadacima.

Obuka se planira i izvodi kroz kurseve u Centru za PMD i uništavanje NUS-a iz oblasti humanitarnog deminiranja, prema utvrđenom nastavnom planu i programu čiji sadržaj treba da obuhvati minimalnu tematiku datu u Standardu BiH (Poglavlje I) za pojedina deminerska zvanja. Verifikovani instruktori su jedino osoblje koje može organizovati i izvoditi planirane kurseve na poligonima i učionicama, koristeći potrebna nastavna pomagala za izvođenje obuke.

Polaznici kurseva moraju zadovoljavati uslove koji su dati u Zakonu o deminiranju u BiH.

U Centru za PMD i uništavanje NUS-a iz oblasti humanitarnog deminiranja u OS BiH provodiće se obuka po minimalnim programima obuke date u Standardu BiH (Poglavlje I) za sljedeće kurseve:

- Osnovni kurs za humanitarno deminiranje,
- Kurs za čišćenje kuća/objekata,
- Kurs za vođu komandira odjeljenja/tima,
- Kurs operatora deminerskih mašina za pripremu površine,
- Kurs operatora za čišćenje i tehničko izviđanje površina zagađenih sa kasetnom municijom
- Osnovni kurs operatora za uništavanje eksplozivnih sredstava,
- Kurs vođe tima za uništavanje eksplozivnih sredstava,
- Kurs za izviđače,
- Kurs za monitore deminerskih radilišta,
- Kurs za instruktore minskog upozoravanja,
- Kurs za inspektore kontrole kvaliteta humanitarnog deminiranja.

Strateški cilj 3: OBUKA ZA PROVOĐENJE AKTIVNOSTI PMD	<i>Obuka personala za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja je od ključnog značaja za sigurnost deminerskog osoblja; Centar za PMD i uništavanje NUS-a Oružanih snaga BiH pozicionirati da bude ključni faktor za obuku svih akreditovanih deminerskih organizacija u BiH.</i>		
Operativni ciljevi	Polazište	Pokazatelji	Ciljano stanje
1. Standardne operative procedure OS BiH za obuku iz oblasti protivminskog djelovanja će biti ažurirane u skladu sa Standardom BiH.	Standardne operative procedure OS BiH za obuku iz oblasti protivminskog djelovanja odobrene od strane BH MAC-a	Postojanje revidiranih i ažuriranih Standardnih operativnih procedura OS BiH obuku iz oblasti protivminskog djelovanja	Standardne operative procedure OS BiH za upozoravanje na mine u BiH revidirane i ažurirane u skladu sa Standardom BiH

<p>2. OS BiH će u Centru za PMD i uništavanje NUS-a obavljati aktivnosti obuke iz oblasti protivminskog djelovanja u skladu sa odobrenim SOP.</p>	<p>Broj obučениh i osposobljenih lica za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja</p>	<p>U 2017.godini obučeno 43 pripadnika OS BiH, 21 pripadnik Vojske R.Srbije, 6 pripadnika BH MAC, 8 pripadnika RU CZ RS i 1 pripadnik FUCZ.</p>	<p>Kontinuirano provođenje aktivnosti obuke iz oblasti protivminskog djelovanja za pripadnike svih akreditovanih dem. organizacija u BiH, uz preporuku BHMACH-a</p>
<p>3. Učešće Oružanih snaga na sastancima stručne radne grupe BHMACH-a vezno za aktivnosti obuke i oblasti protivminskog djelovanja</p>	<p>Broj sastanaka radne grupe za upozoravanje na mine</p>	<p>Broj sastanaka radne grupe za obuku iz oblasti protivminskog djelovanja održanih u toku jedne godine sa sačinjenim zapisnicima distribuiranim nakon sastanka</p>	<p>Ažuriranje postojećih i razvoj dodatnih kurseva iz oblasti protivminskog djelovanja (kursevi iz oblasti EOD po standardima IMAS-a)</p>
<p>4. Oružane snage BiH (Centar za PMD i uništavanje NUS-a) nosioc obuke iz oblasti protivminskog djelovanja za sve deminerske organizacije akretovane u BiH</p>	<p>Broj kurseva iz oblasti protivminskog djelovanja</p>	<p>Broj kurseva iz oblasti protivminskog djelovanja u toku jedne godine</p>	<p>U koordinaciji sa BH MAC-om realizacija svih ključnih obuka iz oblasti protivminskog djelovanja u Centru za PMD i uništavanje NUS-a OS BiH (definisati odgovarajućim sporazumima).</p>
<p>5. Sudjelovanje na radionicama, seminarima, uzajamnim posjetama (razmjena iskustava) sa ciljem evaluacije i razvoja novih metoda demin.</p>	<p>Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na radionicama, seminarima organizovane od strane organizacija deminerske zajednice: međunarodne i državne</p>	<p>Broj održanih radionica i seminara deminerske zajednice (međunarodne i državne organizacije)</p>	<p>Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na stručnim radionicama i seminarima, imajući u vidu kapacitete i ulogu deminerske organizacije OS BiH</p>

4. Finansiranje protivminskog djelovanja Oružanih snaga BiH

Plan finansiranja protivminskog djelovanja OS BiH je sastavni dio Strategije, sa iznosima planiranim na godišnjem nivou, a sredstva će se osiguravati kroz redovno budžetiranje sa mogućnosti nabavke dijela ključne deminerske opreme od strane međunarodnih organizacija koje vrše podršku aktivnostima protivminskog djelovanja u BiH. Izraditi akcione planove za realizaciju strateških ciljeva postavljenih u ovoj Strategiji, sa procjenom potrebnih finansijskih sredstava, čime će se olakšati provođenje same Strategije. Realizacija Strategije će se kontinuirano pratiti i revidirati da bi se osigurala njena kontinuirana relevantnost, da bi omogućilo identificiranje prednosti i nedostataka programa i da bi se omogućilo rješavanje problema, unaprijeđenje učinaka, nadograde ostvarenih uspjeha i prilagode Strategije promjenjivim okolnostima.

Strateški cilj 4: FINANSIRANJE PMD OS BiH		<i>Osiguranje stabilnog i kontinuiranog finansiranja OS BiH za provođenje operacija humanitarnog deminiranja u sklopu izvođenja PMD BiH.</i>	
Operativni ciljevi	Polazište	Pokazatelji	Ciljano stanje
1. Finansiranje aktivnosti protivminskog djelovanja OS BiH provodi se na osnovu raspoloživih sredstava u budžeta	U okviru odobrenih budžetskih zahtjeva planirana nabavka sredstava za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja	Planiranje nabavke sredstava neophodnih za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja	Kontinuitet nabavke planiranih sredstava za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja
2. Dio sredstava za provođenje aktivnosti protivminskog djelovanja OS BiH osigurava se putem donacija od strane međunarodnih organizacija	Deminerska oprema i sredstva data Oružanim snagama BiH kao podrška provođenju aktivnosti protivminskog djelovanja	Količine materijalnih deminerskih sredstava date Oružanim snagama BiH: - Deminerske mašine, - Psi za otkrivanje mina, - Metaldetektori, - Zaštitna deminerska oprema, - Alati za uklanjanje vegetacije.	Dio ključnih deminerskih sredstava osigurati putem donacija međunarodnih organizacija koje podržavaju aktivnosti protivminskog djelovanja OS BiH
3. Finansiranje troškova za aktivnosti koje su od interesa za podršku provođenju aktivnostima protivminskog djelovanja OS BiH	Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na radionicama, seminarima organizovane od strane organizacija deminerske zajednice: međunarodne i državne.	Broj održanih radionica i seminara deminerske zajednice (međunarodne i državne organizacije).	Učešće pripadnika MO BiH i OS BiH na stručnim radionicama i seminarima, imajući u vidu kapacitete i ulogu deminerske organizacije OS BiH

OPERATIVNI PLAN – LISTA ZADATAKA I MJERA

OPERATIVNI PLAN - LISTA ZADATAKA I MJERA									
R/B	NAZIV AKTIVNOSTI/ PROJEKTA/MJERE	Vrijednost (KM)	Izvor finansiranja		Nosilac	Partneri	Vrijeme	Ciljne grupe	Napomena
			MO BiH	Donatori					
1.	PROVOĐENJE OPERACIJA DEMINIRANJA				OS BiH	BHMAC OPĆINE	2019 - 2025	Stanovništvo BiH	
2.	NABAVKA SREDSTAVA SISTEMA MPZ	3.550.000	X	X	MO BiH		2020 - 2021	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 3 komada
3.	NABAVKA METALDETEKTORA	840.000	X		MO BiH		2021 - 2023	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 150 komada
4.	NABAVKA ZAŠTITNE DEMINERSKE OPREME (znavljanje se vrši prema BH standardu i stepenu dotrajalosti)	928.200	X		MO BiH		2019 - 2025	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 840 z. prsluk - 1260 sn. vizir
5.	NABAVKA TERENSKIH SANITETSKIH M/V	3.465.000	X	X	MO BiH		2020 - 2022	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 33 komada
6.	NABAVKA TERENSKIH M/V za prevoz 7+1 4x4	2.211.000	X	X	MO BiH		2020 - 2022	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 33 komada
7.	NABAVKA IZVIĐAČKIH TERENSKIH M/V za prevoz 3+1 4x4	165.000	X	X	MO BiH		2021	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 3 komada
8.	NABAVKA SPECIJALNIH VOZILA ZA POEK 4X4	455.000	X	X	MO BiH		2021 - 2023	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 7 komada
9.	NABAVKA POEK (Psi za otkrivanje eksploziva)	420.000	X	X	MO BiH		2020 - 2023	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 14 pasa
10.	NABAVKA UTOVARIVAČA SA OKLOPNOM ZAŠTITOM	430.000	X	X	MO BiH		2024	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 1 komad
11.	NABAVKA KAMION SI SA OKLOPNOM ZAŠTITOM	275.000	X	X	MO BiH		2024	OS BiH	Plan modernizacije OS BiH - 1 komad
12.	OBUKA PERSONALA KROZ REALIZACIJU KURSEVA		X		OS BiH		kontonuirano	OS BiH	
13.	PROVOĐENJE AKTIVNOSTI UPOZORAVANJA NA MINE		X		OS BiH		2019 - 2025	OS BiH	
14.	IZRADA REVIZIJE STRATEGIJE 2019-2025				MOBiH OSBiH		po izvršenoj reviziji strategije BiH 2019. do 2025.	OS BiH	
15.	SAGLEDAVANJE MOGUĆNOSTI UMREŽAVANJA INFORMACIONOG SISTEMA OS BiH				MOBiH OS BiH		u toku 2019	OS BiH MO BiH	

PLAN FINANSIRANJA 2019 – 2025

FINANSIJE	PERIOD PLANA - GODINE						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Materijalna sredstva za deminiranje (KM)	4.900.000	4.900.000	4.900.000	4.900.000	4.900.000	4.900.000	4.900.000
Personalni troškovi bruto plate dem. osoblja (KM)	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
SVEUKUPNO (KM)	14.900.000	14.900.000	14.900.000	14.900.000	14.900.000	14.900.000	14.900.000

Napomena:

a) materijalna sredstva za deminiranje u KM: 4.900.000

- Planirana sredstva za deminiranje iskazana u DOB-u 2019-2021 u prosjeku iznose 4.986.365 KM (2019= 4.984.880; 2020= 4.987.371; 2021= 4.986.846)
- Planirana sredstva za deminiranje iskazana u BZ 2019= 2.543.450 KM, a u Anexu BZ 2019= 2.318.920 KM = 4.862.370 KM
- Prosjek iskazanih potreba za deminiranje u navedenim dokumentima iznosi 4.900.000 KM.

b) Personalni troškovi za deminersko osoblje su planirani na osnovu dobivenih podataka (Odsjek za obračun plaća) o prosjeku ostvarenom u prvih osam mjeseci 2018 godine

- Prosječna bruto plaća 1.760,22 KM X 473(broj deminera)x12 mjeseci =9.991.008 KM

c) Planirana sredstva za deminiranje će se korigovati kroz redovne i vanredne revizije strategije protivminskog djelovanja BiH i strategije PMD OS BiH, a što zavisi od kontinuiteta nabavke planiranih sredstava kao i atkivnosti provedbe Plana modernizacije OS BiH (planirana nabavka m/v i deminerskih mašina).

IV

ZAVRŠNI DIO

Aktivnosti na područjima sa preostalom kontaminacijom

Od OS BiH se očekuje da podrže državnu strategiju za protivminsko djelovanje, odnosno, da nastave svoj kontinuirani doprinos u realizaciji protivminskog djelovanja do 2025. godine. Ovo bi u konačnici rezultiralo da se dođe do faze završetka³⁶ identifikacije i čišćenja svih poznatih kontaminiranih površina, čime će preći sa faze sa težištem na proaktivne operacije izviđanja i čišćenja na fazu rješavanja preostale kontaminacije minama/ESZR u kojoj će koristiti odgovarajući reaktivan odgovor u cilju smanjenja prijetnji preostale kontaminacije³⁷.

Kako BiH bude napredovala ka ovoj tranziciji, planiranje održivog upravljanja preostalom kontaminacijom će dobivati na značaju i zahtijevat će veći strateški fokus. Ovaj proces često karakterizira i prijelaz sa programa izviđanja i čišćenja koji je pretežno finansiran iz međunarodnih izvora na kontekst u kojem su nadležnosti prenesene na postojeće državne strukture, a operacije se finansiraju iz državnog budžeta.

OS BiH su jedan od vodećih faktora kojim je dodijeljena uloga, zajedno sa nekoliko domaćih aktera (Civilne zaštite na nivou entiteta i Brčko Distrikta), da rješavaju preostalu kontaminaciju u BiH. Na osnovu državne strategije, Ministarstvo odbrane BiH i Oružane snage BiH će izraditi vlastitu strategiju (planirano do 2022.godine) za utvrđivanje obima aktivnosti na preostaloj kontaminaciji.

Provođenje Strategije

MO BiH i OS BiH će osigurati sve neophodne preduslove za potpuno provođenje ove Strategije.

Praćenje, revizija i evaluacija Strategije

Praćenje provođenja Strategije i njena revizija pružaju mogućnost da se bolje shvate postignuća i izazovi i da se omogući programu da prilagodi svoj pravac i strukturu te da se unaprijede buduće verzije Strategije. Praćenje provođenja Strategije predstavlja kontinuiranu funkciju u kojoj se koristi sistematsko prikupljanje informacija o pokazateljima kako bi se pružile neophodne informacije o nivou postignutog napretka i ostvarenju operativnih ciljeva, izmjerenih prema polazištima i ciljanim stanjima kao indikatorima ostvarenja operativnih ciljeva koji su postavljeni u Strategiji.

Oružane snage BiH će u koordinaciji sa BH MAC-om osigurati praćenje provođenja ove Strategije. Za to su preduvjet djelotvorno upravljanje informacijama sa jasnim kriterijima za prikupljanje, pohranjivanje, analizu i dostavu informacija, sistemi izvještavanja i kvalitetna koordinacija i saradnja sa relevantnim akterima. Praćenje će omogućiti identifikaciju prednosti i nedostataka programa protivminskog djelovanja i omogućit će MO BiH i OS BiH da rješavaju probleme, da unaprijede aktivnosti, nadgrade postignuti uspjeh i da se prilagode promjenjivim okolnostima.

BHMAC i Komisija za deminiranje su definisali prvu reviziju Strategije 2020. godine, a zatim 2023. godine kako bi sagledali postignuti napredak i prilagodili Strategiju svim eventualnim promjenama u

³⁶ „Završetak“ se u ovom kontekstu odnosi na mine/ESZR otkrivene nakon što su ugrožene države završile proaktivno izviđanje i/ili čišćenje svih poznatih i sumnjivih opasnih površina, čime su ih proglasile sigurnim za normalnu ljudsku upotrebu.

³⁷ Preostala kontaminacija u ovom kontekstu se odnosi na kontaminaciju minama/ESZR otkrivenim nakon svih razumnim napora da se i identifikuju i tretiraju sve sumnjive površine.

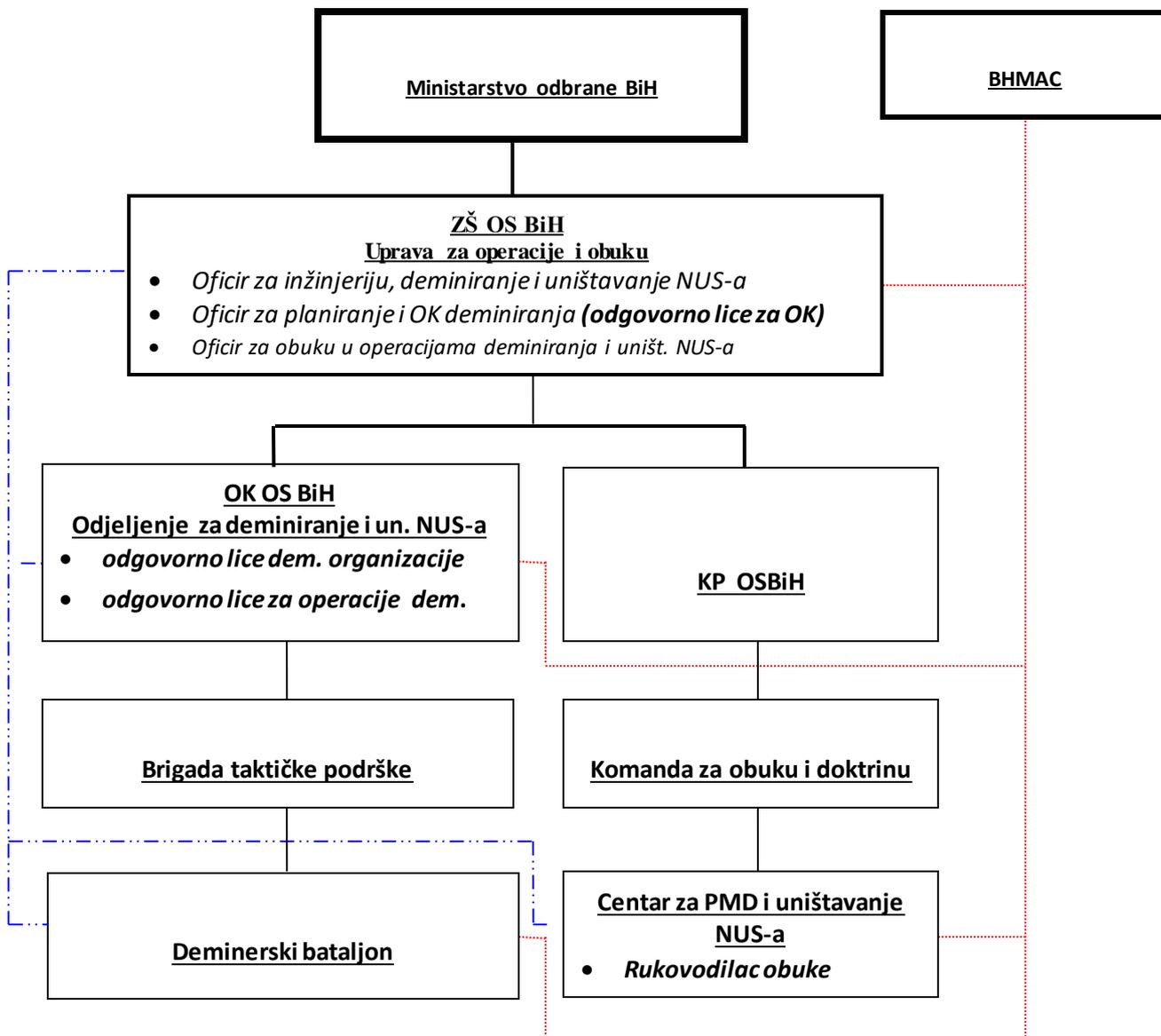
ovom kontekstu, ukoliko bude potrebno, te da bi osigurali njenu kontinuiranu relevantnost. U slučaju znatnih kontekstualnih promjena, revizija se može zahtijevati i prije 2020. godine kako bi Strategija ostala relevantna. Ministarstvo odbrane BiH i Oružane snage BiH će na osnovu gore provedenih revizija, pokrenuti proceduru i po potrebi realizovati revizije vlastite strategije.

Rizici koji mogu uticati na realizaciju Strategije

Ključni rizici koji u značajnoj mjeri mogu uticati na efikasnost provođenja aktivnosti definisanim ovom strategijom su:

- Reforme i organizacijsko-formacijske promjene u OS BiH;
- zamjena dijela ključnog personala (otpust vojnika i penzionisanje podoficira i oficira);
- popunjenost ključnim personalom
- održavanje i znavljanje najbitnijih deminerskih sredstva (sistema za MPZ, terenskih m/v, sanitetska terenska m/v, metal detektori);
- održavanja visokog nivoa obučenosti deminerskog osoblja;
- kompleksnost dodjeljenih projekta od BH MAC-a;
- razvoj novih tehnologija i metoda deminiranja.

Dodatak I: Organizacija protivminskog djelovanja u MO BiH i OS BiH

- Linija komandovanja i kontrole
- Linija stručne nadležnosti
- .-.- Linija stručne koordinacije/saradnje

Dodatak II: Očekivani doprinos minskih akcija ostvarenju ciljeva održivog razvoja³⁸

³⁸ GICHD-UNDP, *Leaving no one behind: Mine Action and the Sustainable Development Goals*, (Niko ne smije biti izostavljen: Minske akcije i ciljevi održivog razvoja), februar 2017.

9 INDUSTRY, INNOVATION
AND INFRASTRUCTURE

- The removal of explosive hazards fosters industrialisation and the development of sustainable and resilient infrastructure.
- Mine-free roads provide access to transportation systems, integrating enterprises into value chains and markets.

10 REDUCED
INEQUALITIES

- Handing over released land to beneficiaries, particularly the poor, generates income growth, reducing inequalities and promoting inclusion of all, particularly survivors.
- Through international cooperation, mine action donors support countries where need is greatest, addressing inequalities between countries.

11 SUSTAINABLE CITIES
AND COMMUNITIES

- Re-establishing safe access to housing and basic services for all, mine action contributes to the reconstruction of safe and inclusive cities and human settlements.
- Environmentally-sensitive mine clearance contributes to the protection and safeguarding of cultural and natural heritage.

12 RESPONSIBLE
CONSUMPTION
AND PRODUCTION

- Safe access to previously denied natural resources enables their sustainable and efficient management and use.

Broj: 06-36-1-1543-29/18
Sarajevo, 29.06.2020. godine

MINISTAR
Dr. Sifet Podžić